

Nemunas

Nr. 38–39
(401–402–
842–843)

2012 m.
lapkričio 2–14 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

... mažiau pažįstamas Algirdo Pakeliūno spalvotosios grafikos palikimas – tušu, pastelėmis atlikti darbai. Pasirinktus motyvus dailininkas užlieja impresionistišku šviesos virpėjimu, todėl jo darbams būdingas giedros ir lengvumo pojūtis.

10 p.

www.nemunas.net

9 770 134 3140 07

Algirdas PAKELIŪNAS. „Atgimimas“. 1989-1990 m.

Suprasti japoniškai

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

M. Žilinsko dailės galerijoje atidaryta šiuolaikinio Japonijos meno paroda „Keliai į ateitį: naujasis Japonijos menas“ („Passage to the future: Art from a new generation in Japan“), kurią surengė bendros Japonijos ambasados Lietuvoje, Japonijos fondo ir Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus pajėgos. Japonijos fondas bendradarbiauja su 130 pasaulio šalių, rengia įvairius projektus ir parodas įvairiausiose erdvėse – pradedant Venecijos bienale, baigiant nedideliais prisistatymais. Taip XXI a. Japonija atkeliaavo ir į Lietuvą. Vie-

nuoliaka jaunų menininkų užpildė gana didelės parodų sales, taigi priplatyti išsamiai ir pagarbai. Nėra gausos ir pertekliaus, autorių bražą atskleidžia keli jų darbai, kuriems pakanka erdvės. Parodoje priplatoma tapyba, skulptūra, instalacijos, fotografija ir videodarbai, todėl bendras vaizdas atrodo platus lyg horizontas. Parodos kuratoriai teigia, jog meno kūriniai pavyko atspindėti šiuolaikinį Japonijos gyvenimą. Kūrėjai dažniausiai stebi ir reflektuoja sau artimą aplinką, kuri vis labiau niveliuoja, vienodėja, todėl labai svarbus tampa asmeninis požiūris, individualumas ir jo raiška. „1990-aisiais pasaulyje įvy-

ko didieji pokyčiai ekonomikoje ir politinėje santvarkoje, tad daug žmonių nusigrežė nuo svarbesnių problemų ir susikoncentravo į smulkesnius, intymesnius gyvenimo dalykus – iš naujo atrado žemę po savo kojomis. Šiuolaikiniame mene taip pat atsirado pasaulinė tendencija menininkams labiau domėtis kasdieniu gyvenimu ir susitelkti į asmeninių ižvalgų, jausmų raišką“, – teigia parodos organizatoriai.

Apžvelgus parodą, aiškėja, jog išskirtinių japonų tautos bruožų ne pavyko nutrinti net globalizacijai. Švara, skaidrumas, aiškumas, estetizmas, minimalumas, asketizmas, démesys detalei ateina iš ankstesnių laikų ir įsitvirtina XXI a. mene. Vizualumas ir estetizmas čia svarbus net tada, kai vaizduojami patys primityviausi, kasdieniškiausi aplinkos objektai – pavyzdžiai, Atsushi Fukui „Dulkėtas langas“. Tapybos darbų formą, pasak menininko, pasufleravo plokštelių, kurios buvo neatsiejama jo vaikystės dalis, vokų stilistika. Jie plakatiški, itin grafiški ir apibendrinti, žaidžiantis geometrinėmis formomis, sluoksniais, stilizuoti ir šiek tiek „negyvi“, tačiau tarsi kalbantys visiems suprantama, universalia kalba. Autorius asmenybė ištirpssta bendruomeniškume, bet jos požiūris lieka itin individualus. Kaip teigia menininkas, šiuose darbuose dyla takoskyra tarp realybės ir hallucinacijos, nuojautų. Žvelgdamas į peizažus, nesi tikras, ar jie realiai egzistavo, ar juos kas nors išgalvojo, patyrė kaip netiketą *deja vu*.

Vos tik išėjus į salę labiausiai žvilgsnį traukia Miyuki Yokomizo instaliacija „Nuplauk“. Professionali skulptore akmenių ar medžių iškeitė į šiuolaikiską plastiką. Skaidraus plastiko kišenėlėse sukištos įvairiaspalvio milio imitacijos ir keli tikri muilai – iš 1600 gabalių suformuotas visas „švaros“ kambarys. Tik ar muilas vis dar švaros simbolis? XXI a. veikiai atvirščiai.

„Maywa Denki“ – gana keista menininkų grupė, kurios nariai dėvi mėlynus darbininkų kostiumus ir prisistato elektros kompanijos pavadinimui. Ši kartą jų meno kūriniai – žuvų motyvus atkartojančios mašinos – taip pat imituojia pramoninį stilių. „Nak“ – žuvies motyvo mašinų serija, derinant menines formas ir industrinių išradimų. Tačiau tai labiau kritika, o ne susižavėjimas. „Maywa Denki“ pasiilgę originalių rankų darbo daiktų, meno kūrinii ir žaislų, išlaikius senąsias tradicijas. Tiesa, Kaune pristatomos žuvys („Žuvis styga“, „Žuvis arfa“ ir „Žuvis lankas“) labiau primena jaukius senovinius mechaninius žaislus, o ne bedvasius pramonės produktus.

Tetsuya Nakamura kuria „greitus“ meno kūrinius, kurie taip pat primena pramoninius stebuklus. Tačiau tik primena, nes menininko reaktyviniai lėktuvai ar lenktyninės mašinos tuščiaviduriniai ir niekada net nejudės iš vietas. Tokia jau apgaulinga jų išvaizda. Iki blizgesio nupoliruotos ir nulakuotos skulptūros kuria illuziją, sąmoningai kladina. „Žaibas“ – tai lenktyninė mašina, kuri kiekvieno mūsų vaizduotėje gali leistis į viršgarsinę kelionę ir čia jos niekas nesulaikys.

Yoshihiro Suda yra medžio drožėjas, stebinantis preciziškumu ir begaline pagarba savo amatui. Naturalaus dydžio jo medinės gėlės, augalai yra beveik fotografiškai tikslios tikrovės kopijos. Kaune menininkas pristatomas itin subtiliai. Visai jo kūrybai atstovauja vos vienas raudonas bijūno žiedlapis su kuokeliu, sudarantis duelapį su raku stiliaus Raku Kichizemon sukurtu arbatos dubeneliu. Jei prisimenate Algimanto Švėgždos pagaliukus, augalėlius, sėkleles, puikiai suprasite, kaip dirba Y. Suda. Visas kosmosas telpa tokiam žiedlapje.

Katsuhiro Saiki fotografijos yra visai ne fotografijos, nes mūsų žvilgsnius stengiasi nukreipti tolyn nuo jos. Čia svarbios formos, iš fotografijų ląkštų, padengtų akriliniu plastiku, dėliojamos figūros, atspindžiai juose. O nufotografuotas objektas – tik fonas, pagrindas, višiška abstrakcija. Mėlynas dangus galerijoje kabot ant sienos ir gaudo mūsų atspindžius, o debesuotas nusileidęs ant grindų, visai po mūsų kojomis.

Masafumi Sanai fotografijos darbai yra tikras kasdienos dienoraštis. Tačiau taip pat pildomas be ypatingo dramatizmo, siužetų ir istorijų. I fotografijas pakliūva patys įprasciausi objektais, jie nūvelgiams ar tyrinėjami ramiu, neskubriu žvilgsniu. Visa tai – fotografijų ciklas „Gyvenimas“. Pastebėti ir išžiūrėti į objekta tampa tiesiog šiuolaikinės fotografijos raiškos emblema.

O Nobuyuki Takahashi tapyba pristatyta gana išsamiai. Taip, kad galiai atrasti būdingiausius bruozus, lengvai apibūdinti stilių. Menininkas, žvelgdamas į atviruką atvaizdus, fotografijas, tapo žymias, japonams brangias vietas. Tik jos paveiksluose tampa abstrahuotais ženklais, žymenimis. Konkrečūs pastatai ar objektais vaizduojami lyg spalvinės dėmės, ju ritmai ir pasiskartojimai. Koloritas taip pat gana tolimas natūraliam, tačiau svarbiausia – išliekanti atmosfera.

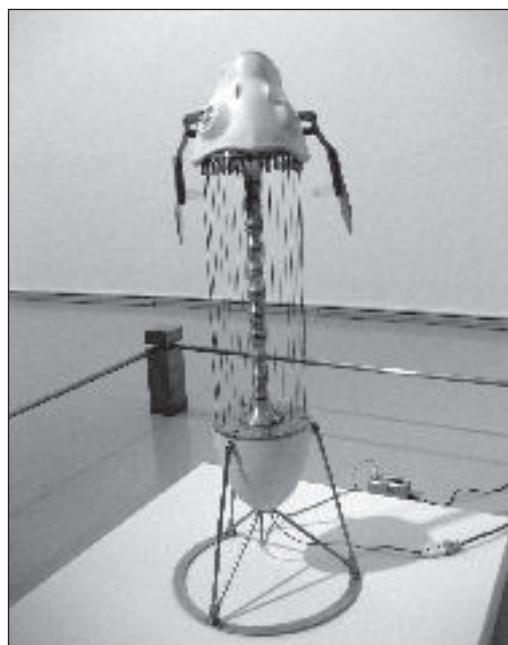
Satoshi Hirose kūryba atrodo pati „lengviausia“ ir nerūpestingiausia. Žaidžiama kasdien po ranka pasitaikančiomis medžiagomis, daiktais – visai neįmantriais, tačiau instalacijose kuriančiais nepaprastai įtaigų ir netiketą išpūdį. Žvelgiant į „Pupu kosmosą“ tikrai svaigsta galva, o kitame kūrinyje pasaulis apvirkęs dangumi ant žemės su visomis makaroninėmis žvaigždėmis.

Atrodo, XXI a. viskas paprastėja, smulkėja, grįžta į artimas erdvės, jaukią kasdienę aplinką. Jaučiamės ramių ir saugiai. Bent jau tokios mintys kyla žvelgiant į tylią japonų parodą. Ši kartą juos galime suprasti net jei hieroglifų nepažistame.

Autorės nuotraukos

Tetsuya NAKAMURA. „Žaibas“.

„Maywa Denki“ GM Na-Tate-Goto („Žuvis arfa“). 1994.

Satoshi HIROSE. „Pupu kosmosas“. 2002.

Nobuyuki TAKAHASHI. „Bangos“. 2003.

TARP'12: (ne)jaukūs poezijos atspalviai

Neringa BUTNORIŪTĖ

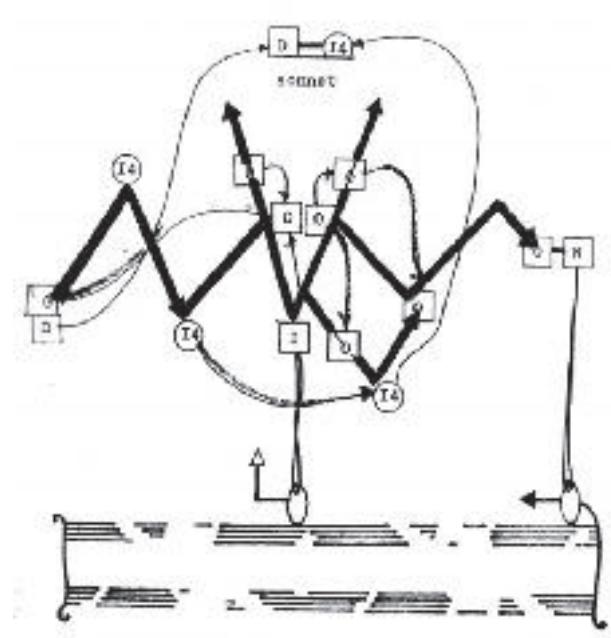
Praėjusių savaitę grafiniais eilėraščiais nusėtos Kauno gatvės galėjo priminti parodą. Tačiau ieškantieji autorius pavardės sužinodavo du dalykus: pirmą, šie paveikslėliai – Steveno Fowlerio surinkti vizualinės poezijos darbai, antra, išvysdavo nuorodą, siūlančią ieškoti septintojo audiovizualinės poezijos festivalio TARP renginių.

Pirmą kartą išgirdus apie TARP galima pagalvoti, kad tai dar vienos sintetinių pavadinimų, būtinai metantis aliužiją į žodį *art* (angl. „menas“), pridengiant neaiškuas pobūdžio renginių, kurių šiaip jau netrūksta. Iš tiesų TARP žymi tarpdisciplininių pozūrių į poezią: kasmet siūlo žodžio, muzi-

kos ir vaizdo sintezę skatinančius lietuvių kūrėjų projektus (pavyzdžiu, poetinių komiksų dirbtuvėles, tradiciinius tapusius poezijos *jam sessions*, konkursus), svarbių programos dalį kasmet pristato iš svetur atvykstantys audiovizualinės poezijos atlikėjai. Festivalis pilnas urbanistinės dvasios – praėjusiais metais kalbinės miesto poetus, šiaisiai kvietė pajausti „Benton“.

Vienas iš šiemetinių akcentų, atspindinčių TARP temą – tai foto-eilių paroda „Bentonas“. Ko gero, vargu ar be jos būtų īmanoma nuosekliai prabilti apie renginių konцепciją. Vilniuje įsikūrusioje galerijoje „Vartai“ žiūrovus pasitiko įvairiomis interpretacijomis atvira daugiausiai Augustino Naslėno fotografija ir šalia išdėliotos betoninės plytos. Lankytoujui, praleidusiam spalio 25 d. vykusį atidarymą, buvo suteikta erdvė pačiam atrasti ant plytų už-

Nukelta į 7 p.

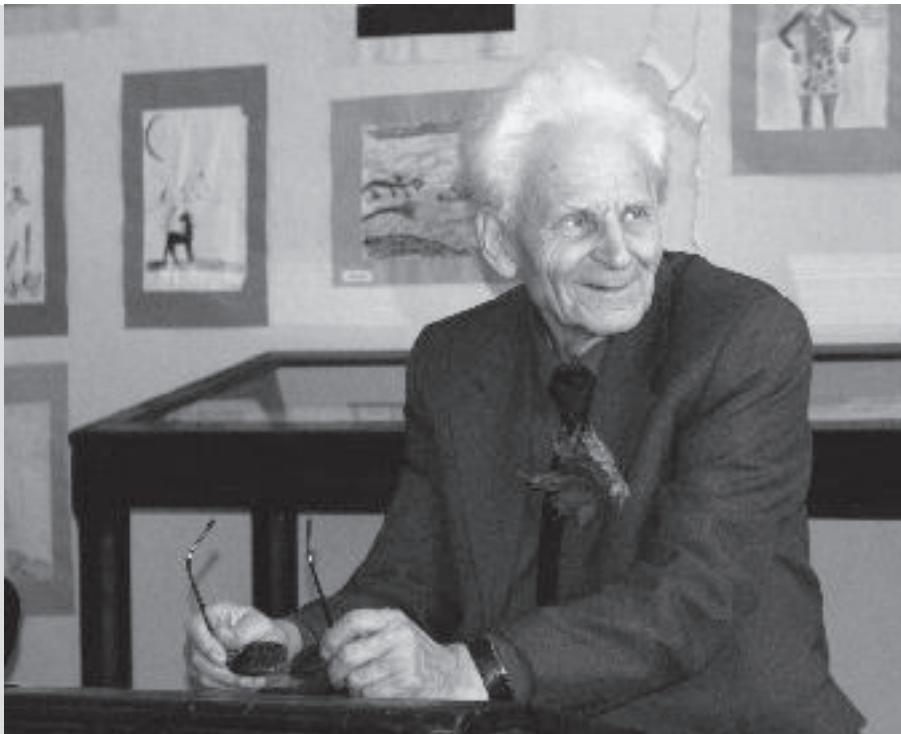
Steveno Fowlerio vizualinė poezija.

Vladas KALVAITIS

Vėlinės

Gražinos Viktorijos
PETROŠIENĖS nuotrauka

Mudu susitinkame vieną kartą metuose – per Vėlines. Iš anksto nesitarę, nesusiskambinę. Feliksui nuo namų iki arkiniių raudonplycių kapinių vartų 1517 žingsnių, man – 1371. Jo kojos mažiau paveiktos sausgėlės, mažumelę eiklesnės už manąsias, todėl sveikindamiesi skrybėlės pakeliam vienu metu.

Gėles merkiam į baltas vienakojes, pastaruoju metu išpopularėjusias nebrangias vazas, uždegam žvaikutes ant Julijos kapo.

Pastovim. Pasimeldžiam.

Paskui siurais tarpukapių zigzagais siūrinate prie manusios kapelio.

Pasimeldžiam, pasėdim.

Jei oras geras ir vėjas nedrasko akių, aplankom į anapusių išėjusius artimijų ir draugų šioje žemėlėje likusius kryželiaus.

Per metus kalbų priauga kupeitos. Pavaikštinėjam. Pasišnekam.

Ir šiandien nėra ko skubėti: danus nelyg nuplautas. Regis, parčiaišių skalbėjį šliauždamos keliais akinamai jį nublizgino, nepalikdamos nė mažiausio gumulo, nė plunksnelės debesėlio.

Saulė it svočia, geraširdė ir dosni. Žeria šviesą ir šiltą rieškučiomis. Vėjuščiai, subėgę į šilo retmes ir laukymes, apimti tingulio vartosi šiltoje lapų paklotėje.

Deguktai išsiplėska nuo pirmo brūkštėjimo, žvakučių liepsnelės vos vos virpa.

Išeinant buvo plius devyni. Daubar gal ir daugiau.

Dudename, kas tik ant seilės užtyska. Pasilgė snekų: namie liežuviu nėra su kuo mali. O jei ir pašneki... Tos namų snekos – į vienus vartus. Stai Feliksas buitinius, socialinius, politinius reikalus aptarinėja su šuneliu Juoduku (dviejų sprindžių ilgio kartu su uodega), aš – su tokio pat dydžio, tik blizgaus kaštono plauko kalyte Rika. Tieki Juodukas, tieki Rika išsistebeliję mokso į mus, pritariamai lapsėdami ausytėmis... Pasiusk iš laimės!

Taigi kalbų prisikaupia kupeta, kai kada, kai metai kupini umarų ir skaudulių, – net stirtos.

Nebūtume lietuvių, jeigu tradiciškai nepakeiksnotume valdžios. Tai veiksmingai atgaiva apšerkštai širdžiai. Tarkime, nelyg deginantis dzūkiškos samanės gurkšnis prieš numanomai sočius pietus.

Griaudėjam tarsi perkūnija iš

giedro dangaus, kai Saulė debesimis blendžiasi. Pakliuvę į tirštesnį žmonių tuną, kumšteličiam kiti tam pašonėn, kad pristabdytume arkliaus, – išiaudrinimus liežuvėlius.

Krizę iš ES išleido? Vartų neuždarė, šlagbaumo nenumetė? Neuždarė, nenumetė. Pensijas sumažino? Negailestingai. Man visą šimtinę išplėsė iš kišenės. Man daugiau! Tu Siberijo buvai. Ten atlyginimai didesni. Buvau, vis vien per naktį nurėžė. Šviečiant ménuliu. Va! Lunatikai stogais vaiksto, o mūsų valžiai ménulis smegenėles drebuciaiš pavertė. Anūkams algas apkarpė kaip avims uodegas. Aha. Vaisių kainos blusos šuoliu strykėlėjo į viršų! Aha! Dviejų šimtų ménesiui nebeubtenka. Man irgi! Dantis dėsim ant grindų. Nedėsus. Protezus nešioju. Girdėjai, kapų tvarkytojas takšą padidino dvim šimtinėm? UAB'ą ižkūrė! Dabar reikia išlaikyti ir brigadininką, ir buhalterį, ir „Sodrai“ atpilti. O man iš pūslės išpjovė augli. Putpelės kiaušinio dydžio, gruoblėta, šokoladini, ten vietoj suskaldei ir su kraujais išplovė. Sakė, kad būna dešimt kartų didesniu, uždraudė valgyti šokoladą, gerti kakavą. Bet vieną gerą daalką pastebėjau. Kokį? Slaugučių ir seselių paslaugų kainos nepakito. Pagrindinis banknotas – Darius ir Girėnas. Imeték kišenėn – viskų padarys. Viena net pirstis pradėjo. Vos atsigyniau, paaškinau, kad mano dukra ir anūkė – raganos. Atrodo, suprato. O kaip tavo moterys gyvena? Dukra gerai. Iš parodos į parodą... Atidirba už abi: už mamą ir už save. O tavoji? Puikiai. Paskutiniame kurse. Pries Kalėdas griš. Iš Amerikos. Aš ten jū nesuprantu. Mokosi, ledus pardavinėja, po šalį važinėja. Ir rašo. Gerai rašo, patriotiškai, už afroamerikiečio tikrai nėstekšiu... Kas tas afroamerikietis? Eik po velynių, imsiu aiskinti – dar kas nugirs, baudą gausiu!..

Kuri laika dvyliname tylėdami. Užsisvajojome abu.

Feliksas atsidūsta nelyg iš gilaus šulinio. Žinau, kad po tokio atodūsio jis ims kalbėti apie Juliją, o tada dings visos valdžios su vaistais, pensijos su „Sodra“, net pūslės auglys ir būsimų metų derlius. Neapsirkinku.

– Nesenai, gal prieš mėnesį, kilio noras peržiūrėti Julijos paveikslus ir eskizus. Manau, jie...

nė kiek neblogesni už tuos, kuriuos matau parodų salėse ar paveikslų galerijose, kai nukanku pas dukturą... į Vilnių.

– Aš tau seniai sakiau, kad tepukas jos rankose stebulkus darė. Be to, paveikslai lagerine tematika ją išskiria iš kitų dailininkų žiauria, bet neabejotina tiesa ir kažkokiu prislopiantu spalvingumu. Atsimeni, vis ją raginau – vežk į Vilnių, į muges, į dailės parodų salonus. Gaudyti išgaudys tuos tavo, kaip tu sakai, piešinėlius. *Ne kožnam pa-božnam Dievo...* Čia juk šedevrai. Didelius pinigus gausi. Užsieniečiai doleriais, sterlingais, kronomis apipils. „Negaliu! – atsakydavo Julija. – Čia mano gyvenimo dalis. Mano oda! Be jų numirčiau.“ Va ir viskas, Feliksai!

– Žinai, ką dar aptikau? Nepatikėsi... Lagamino dugne niekad nematyta aplankė tvirtais viršeliais radau dviešimt vieną paveikslą su eskizais. Piešti ant senoviško vartamo. Visi vienodi – pusės lapo dydžio... Liežuvis neapsiverčia... Vīsuose – vyriškos varpos. Lyg vilkų ar vampyrų sukandžiotos, žiurkių apgraužtos, šlykščiai nukąstais galais. Aplink – balutės kažkokio skysscio. Tikriausiai spermos... Ir kraujas, kraujas... Visur jo pilna... O paveikslų fonas dviejų spalvų: juodas su pilksvais atspalviais ar raudonas – tašus, tirštas. Vaizdai nerealūs, chaotiški. Nesuprantama, kur vyksta veiksmas: rūščiuose požemiuose ar pragare. Guli ant grindų ar plauko ore plaukų sruogos, ausų speneliai, nosių galiukai... Ilgaus naudos kraujuoti moteriški pirstai. Lyg kokia orgija... Kas juos tapé? Žmona ar dukra? Žmonos jau nebepaklausiai, o dukros... neišdrįsau, kai buvo atvažiavusi. Vienoks ar kitoks atsakymas būtų it piktybės sėkla visam gyvenimui... Va kaip yra! Kartais nežinia geriau negu tiesa... Gal juos dėl šventos ramybės sudeginti?..

– Ar jie tau trukdo? Tegul guli, valgyt neprašo...

– Gal ir gerai sakai... Tu čia pasėdėk ant suoliuko, o aš seną draugą aplankysiu... Žvakučių dar liko... Stai taip, Feliksai. Suprantu tave. Neeilinė moteris Julija. Nelengva buvo su ja draugauti, o dar sunikau – mylėti! Gal širdyje ką nors ir nunautei (o gal ir ne), bet nepriestaravai visiems jos sprendimams, o

kartais visai netikėtiems inoriams. Kantriai, kaip arklys, raikydamas molžvyrį, iškentėjai, išlaukei penkerius metus. Tokį terminą Julija nustatė pati. Bet ir tada dar kelis kartus atidėjo jungtuves, net nepaiškinusi, kodėl taip elgiasi. Pagaliau ryžosi. Tačiau pirmoji jūsų naktis buvo neįtikėtinai siaubinga. Vos prilietei ranka jos kūną, Julija pasoko it nuplikyta, raudodama susigūžė, artimiausiai kampe susisuko į kamuoliuką, veidą paslėpė po ištarštystų plaukų sruogomis. Raudoją nesustodama, pasikükčiodama. Norėjai paminti ją ant rankų, bet ji klykdama išsprūdo iš tavo glėbio ir užsidarė vonioje...

Nudebesėjo dar geras pusmetis, kol Julija priprato prie tavo rankų. Ačiū Dievui, jog tu tapai jos vyru, Feliksai! Kitas nebūtų taip ilgai laukęs moters palankumo. Net pačios gražiausios pasaulioje... Žinau, žinau, kad Julijai nestigo nei grožio, nei apvalumų. O tamsiai rudu ir tankių plaukų kasos ir iš jų aplink galvą pinama karūna priversdavo palydėti akimis ne tik vyrus, bet ir moteris...

Feliksai, tą paveikslų ciklą Julija piešė, manau, ne visai sąmoningai... Paveikta emocijų, turėdama vienai vienintelę dingstį – kuo greičiau atsikratyti praeities šméklių ir košmarų, kankinusiu ją nuo jaunystės. Jaučiu, kad ypač po judviejų vestuvių jai tai buvo labai svarbu, nes Julija gerbė ir mylėjo tave už ne visiems vyrams būdingą bružą: supratinumą ir neįšsenkamą kantrybę. Aš tai žinau, Feliksai, gerai žinau. Tik daviau žodį neprastiartai. Net ir tada, jei ji išeitų anksčiau už tave. Taip, taip, taip.

Išgirdau Felikso žingsnius.

– Tu man kažką norėjai pasakyti? – paklausė.

– Ne! Ne! Aš tik maldą baigiau už kaimyną. Už velniškai gerą kaimyną, kuris né iš tolo nepretenduoja į būrių, vienas kitam linkinčiu, kad padvėstu karvę...

– Maniškis irgi geras. Dar kai studijavom su juo, iš vienos lėkštės valgėm. Vėliau dirbom viename skyriuje. Aš išvažiavau į rajoną, jis liko didmiestyje. Susitikdavome dažnai. Didmiesčio smogas, įkaitusio asfalto kvapas ir jų, žmogų, pribaigė. Pardavė butą, čia buvo nusipirkęs patogų namelį su sodu. Jo žmona mirė prieš trejus metus, o jis pernai...

Besišnekučiuodami prieiname arkinius, raudonų nestandardinių plytų senoviskus kapinių vartus! Atsisveikiname. Iki kitų Vėlinių...

Teks nužingsniuoti savo 1371 žingsnį iki namų slenkscio. Vie-nam, bet jaučiu, kad ne vienam, kad su Julija, su tais piešiniais, jų istorija...

...Jas, septynias šešiolikmetės, naktį atvežtas iš Leningrado persiunciomojo kalėjimo (pagrindinio ekspeditoriaus, aprūpinančio Šiaurę gyva produkcija), vos atbėgusias iš pirties, dar drėgnais, nešuškuotais plaukais, atrinko ir išsivedė septynios riebiai dažytos, kūningos, dvigubai už jas vyresnės prižiūrėtojos. Didžiuliame kambaryste sėdėjo septyni linksmuoliai, kaistelėjė nuo degtinės karininkai, atsisegioje kitelius. Vienas, matyt, akiplėšiausias ir gašliausias, pareikalavo nusirengti. Nė vienai nekilo rankos. Pakartotinius, kur kas ižūlesnius ir įsakmesnius, ne vieno, bet kelių vyru išrekus reikalavimus merginos vėl praleido negirdomis. Susižvalgiusios slaptais gestais jos nutarė grumtis iki paskutinių. Gašlusios karininkas pakilo ir netrukus grįžo į su nuogomis prižiūrėtojomis. Furijos, atkaklios ir stiprios, merginų sukneles, apatinukus, liemenėles, kelnaites drėkste nudrėskė. Nelyg nuo beržo tošelę. Rūbeliai sukruto prie kojų. Julija pasakojo, kad tą valandę jos visos apgailėstavo, jog Viešpatys davė tik po dvi rankas: iškart visko užsidengti nepavykdamo. Ilgarankėms buvo geriau. Vienos rankos alkūne ir plasta ka dengė abi krūtis, kita – vilnų kuodelį. Karininkai bandė šnekinti, drabstėsi dviprasmybėmis, bet mergaitės stovėjo kaip muojos. Si tyla vyrus dar labiau nirtino. Merginų atkaklumą karininkai nutarė palaužti jėga. Tačiau jie ne viską gerai apskaičiavo. Kiteilius ir marškinius nusimetė, o aušlinių batu nenusiavė. Susmukusios galifė kelnės supančiojo jū kojas, kliudė veikti taip, kaip diktavo iškrypeliškos smegenys. Mergaitės gynėsi it plėšrūnės, nagai draskė akis, genitalias, kandžiojo varpas ir séklides, raitėsi kaip gyvatės, gžesiai į kamuoliukus. Vyrai šnipavo, keikėsi, tūžo. Sperma liejosi, kur pakliuvo – ant merginų pilvų, ant grindų, nutekėdavo blaždomis į batus. Kambaryste kažkuriai trumpam pasisekė užgesinti šviesą, jos čiupo aprėdilius, smuko lauk ir per apitrpusi aštrokā balandžio sniegą atbėgo į baraką. Ar karininkai jas išprievertavo – nežinojo ne viena mergina. Vėliau tik Melanija pasi-juto esanti nėščia. Merginos susimetė visa, ką turėjo geriausio, ir papirko vieną iš furijų. Toji slapta iš miestelio atvedė kažkokią pusčiugonę, kuri pasirūpino, kad Melanijai netekėtū gimdysti... Dvi savaitės ji karsčiavo, bet išsikapstė. Gržusiai iš tremties, ēmėsi veiklos. Nuo trijų skirtingų stiprių vyru pagimdė septynias nepaprasto grožio dukras. Tik pajutusi, jog laukiasi, tarusi, kad, jei prireiks, pasikvies, žaliukus išprasydavo lauk... Visas mergaitės ant kojų pastatė tos košmariškos nakties šešiolikmečių fondas...

Gyva beliko viena Melanija... Ir tave išgąsdinę Julijos piešiniai.

Tu teisus, Feliksai, tau nereikia žinoti.

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Igoris BABKOVAS

*Palieku tą niekaip neįvardytą vietą
Rudenio šnabždesius ir platano šešelius
Užspringęs tolimu tolimu vėju
Tuščiuose delnuose laikau okeano sapnus*

*Ir apakusiam miegančiam Dievui atplėšęs blakstienas
Apynais apraizgau dar nuo seno mylimą miestą
Sugrįžtu į kalnuos kiek melsvai pražilusį niekį
Kai virš jo plasnoja balti dangiškieji sparnai*

*Mes nuskendome Šiaurės įlankoje, kai vairininkas
Išsigandęs rėkė apie staigiai artėjančią žemę*

*Apie nuvargusią pilnatį po amžių dumblu
Ir klasingą blizgesį tolimą, nepažįstamą miestą*

*Apie laiko šulinius, kuriuose užtroško sapnai
Apie šokėjų skaistumą su geidulio atspindžiais*

*Apie nuojautas, šnabždesius, gundymus, vėjo
atneštą skausmą
Apie medžius, kurie nusipurto miglą prieš aušrą*

*Apie kaltę nei gintaro krislą taurėje vyno brandaus
Apie sodus Širazo, kurie su mumis į dugną nuėjo*

*Tačiau viskas išliko: buriuotojas, burės, net pilnatis
Ir ant rankų druska, ir į veidus vanduo*

*Tebeskaudina, glosto, ramina, tarsi sapne
Tavo lūpos, kai vėl tebeieško manęs*

*Cigaretės dūmas – lyg rūkas
Vėjy. Kambarys, kuriame
Kregždės gyvena*

*Kad į platų pasaulį išskristų auštant
O sugrįžtų
Kai saulė nugrimzta*

*Jos lesioja sapnus padebesių
O žmonių lizdus
Štai debesys dengia*

*Kregždės girdi balsus
Iš aukštybių, iš ten
Kregždės girdi litanijas*

*Iskilmingas litanijas
Ir nepasiekiamas
Šiek tiek arčiau žemės,
Kregždės, šiek tiek arčiau, šnabždu*

*Ne taip aukštai
Ne taip švelniai
Ne taip drąsiai*

Jos negirdi

*Jos į krėslus panašūs ženklai ore
Ir švelnus virpesys
Sparnų mostų*

*Retkarčiais vienišų
O kartais laimingų
Ar negrįžtamai išsitrynusių
Ten, danguje*

*Kiekvienai epochai – savi langai. Ir bokštai.
Peteliškės brėkstant geidžia pilnatiess*

*Virpa ir kraujuoja laiko sužeistas širdys
Soduose bunda paukščių sapnų balsai*

*Salynų žibintai: išižiebia ir užsigesina,
Kaip išsaugoti išmintį apie tai, ko nelieka?*

*Žaisliniai minotaurai
Po šaltu Edeno
Dangumi*

*Sužaloti
Per pilnatis,
Per pertraukas,*

Tarp rudens ir netikėtų sapnų,

*Šviesiame pavasario ilgesyje,
Jie – nusivylę žaliaakiai
Neapibrėžtumo ir vienatvės
Meistrai*

*Susinarpliojė
Laiko voratinkliuose*

Raišioja savo mazgelius

*Nežino
Kuris iš jų Edipas. Kuris Teséjas
Ir kas yra Ariadné*

*Neatsimenu, ką tada man atsakė Krišna
Buvo karšta, iš abiejų pusiu lėkė strėlės*

*Tik – staiga: senas parkas, upė, vasaros pabaiga
Moteris, kaži kam šnabždanti: mano vaikelis*

*Vežimėlis ir paukščių balsai tarp kaštonų
O krūtinėje tarsi nelaisvėje virpa
Širdies gumulėlis*

*Ir vėjas, išivėlės į tirštą žolyną, i jo aromata
O štai medžiams teks augti dar dešimtį
tūkstančių metų*

*Pasinerdami į komiksus,
kuriuos jiems pakilo epocha*

*Eilėse supermarketuos,
per sapnų išpardavimus,
priemiesčių električkose*

*Su grošais, lėjomis, frankais,
kuriuos teks kaulyt iš Laiko*

*Per tuščių aušrų ištartis,
per purpurinį nusivylimą,*

*Mirdami, prisikeldami,
artėdami prie ribos*

*Pačioje nakties širdyje
jie išskirto:*

Išauš kitaip negu aušta

*Tokia pagunda – painioti žodžius, ritmą, drabužius
Laikyti tame už rankos, skaityti knygas apie alchemiją
Ir šnabždėti sau pačiam: ji mano muzika*

*Kartais tolima, o jei staiga tos lūpos
Jei rankos – nesuprasi – rauda ar tiesiog klavišais
Lietaus lašai rašo laiškus išsimylėjusiems*

*Taip, naktimis parašyti laiškai – laimės pūstelėjimas
Kvėpavimas arba atodūsis, o gal kelionė
I vienatvės kraštą, nes tik ten bučiniai*

Nudilgina ir naikina, ir nuryja akimirksnius

*Aklo poeto gyvenimas baigia išsekti Vilniuje
mieste, kuriame net oras turi savo istoriją*

*Jis prabunda, prisimena medžių garsus
Liečia šešelius, į virtuvę eina koridoriumi*

*Išsiverda kavos, atsineša ją į kambarį
Siekia vienos iš daugybės knygų,*

*Kurios gražiai ir paslaugiai išrikiuotos lentynoje
Sėda į krėslą, atverčia atsitiktinių puslapių*

*O jame – eilėraštis apie tai, kad geriau nematyti
Kaip už lango laikas dulkėmis paverčia žmones*

*Atrodo pasiekėme patį kraštą
Ir atsivéré jūra
Laikas verkti ir juoktis
Plazdėti burėmis*

*Rinkti kranto akmenis:
Kriaukles ir koralus
Sutapti su dangumi ir paukščiais,
Nebijoti mirties*

*Iš baltarusių kalbos vertė
Viktoras RUDŽIANSKAS*

Ilgesingai iš vienutės

Neringa BUTNORIŪTĖ

Apie Reginos Katinaitytė-Lumpickienės knygą „Žemėje, sakei“* norėtusi prabili taupiai, nesiplečiant į ilgiausius pamastymus – taip, kaip rašo ir pati poetė, išleidusi jau šeštąjį eileraščių knygą. Bet kadangi jos kūryba šių eilucių autorei dar gerai nepažinta, kurti savykų galima tik po truputį, ieškant apibūdinimų ir sąlyčio tašką. Juk tiek nedaug žinome apie kūrybą, mus pasiekiančią ne iš didžiųjų, bet, neabejoju, kultūrinių Lietuvos miestų.

Nesunku pastebėti, kad R. Katinaitytė-Lumpickienė eileraščiuose ryškus artumas savo kraštui. Tiesa, minėti žodį *kraštas* atrodo netgi nesaugu – poetė jo nevarotoja: rasiame *Juknėnų didlauki*, paminimą *tėviškė arba žemės iščias*. Tikėtis tokios temos skatina ir kiek trikdantis, bet taiklus leidinio pavadinimas – „Žemėje, sakei“. Tik nesinori sutiki su teigiančiaisiais, kad kurti tokius nostalgiskus tekstus labiau tiktų egzodo žmonėms. Kad galėtum rašyti, nėra privalu įrodinėti turint panašios patirties. Utenoje gyvenančiai R. Katinaitei-Lumpickienei taip elgtis ir nereikia: poetė ilgą laiką tekstuose išprasminta turtingą savo krašto kalbėseną, kuri savaimė absorbuoja tam tikrą kultūrinį, prasminį lauką (dvi pastarosios knygos „Gegutės abrūseliai“ (2005 m.) ir „Paraičių nama“ (2009 m.) parašytos aukštaičių uteniškių tame). Naujausiai eileraščių rinkinyje poetė išeina iš galbūt jau po truputį išeikvojamo kalbinio ploto – nestilizuoją jokios tarmės. Vietoje jos demonstruoja subtilios, talpios kalbos privalumas, bando kurti simboliką.

Tekstuose pasirodantį krašto motyvą galima pavadinti visa persmelkiančiu pirmynkštės darnos ilgesiu. Jis susiję su savaja žeme, kalkėjančia jos atmintimi, o ne agararine kultūra. Ši tema perleista per motinišką pasaulėjautą, kurios misija – būti mediatoriumi tarp esamos kartos ir senolių:

*lietaus vandenye
mazgoju*

*brolio jaunystės marškiniai
po siūleli
kad neišskristų su juodvarniais*
(p. 12)

Gera, kad autorė neprabyla apie praeitį egzaltuotai, tačiau eileraščiuose kalbama pernelyg apibendrintai, galbūt tai žymi didesnį atotrūkį, prarastą šios temos sąlytį su šiandiena. Telieka klausti: ar nepavėluota apie tokį atotrūkį liudyti? Kiek jis tikras? Juk nepakanka kalbėjimo pozicijos, reikia ir naujai prabylančių įvaizdžių (ne vien *pramotės lopšinės, varpo ar šulinio svirties*).

R. Katinaitytė-Lumpickienė nuo tokių klausimų savaip išsisuka, nes siūlo dar vieną temą – meilės imperatyvą. Ji išsako jau pirmajame knygos eileraštyje, programiškai: „rankos surištos / kojos supančios // tiktais akys / širdis“ (p. 5), o knygos pavadinimas kilęs iš teksto: „mes / kaip dievai / pažinę meilę / žemėje / sakei“ (p. 50). Tokia sasaja neleidžia įvertinti poetės kūry-

bos tik vienu matmeniu: prarastos darnos ilgesys išsiplečia ir į savykius su kitu.

Eileraščių pasaulis – jutiminis, Jame derinamos dvi kryptys: teigiančios gyvenimą, mylinčios ir ne sykį grakščiai prabilusios subjektės („gyvenimas tirpsta / kaip vyšnios uoga / strazdo burnoje“ (p. 53), kartu – iš trūkumo, vienatvės, praeinančio laiko disonuojančios („per patį vyšnių žydėjimą / prisipažištū kad sensu // sakai / dar ne laikas palaik // vėl“ (p. 47). Kartais eileraščiuose nejunta ma aiški pirmojo asmens pozicija, ir trumpūciuose verlibruose toks kalbėjimo būdas skamba net jutimiškiau: „apaugti ilgesio žvynais / jei nusiplėštum / tai tik su oda“ (p. 18), „užuolaidų rūke / moteris ir katinas. Prošvaistėmis“ (p. 30). Tiesa, R. Katinaitytė-Lumpickienė bando apsidrausti nuo savistabos, vis išskiria savo eileraščių programiškumą – skyrių pabaigose palieka savus Post Scriptum: „čia / vienatvės / daugiau / nei / manęs“ (p. 43) ir „kiek šviesos tavyje / tiek tą akmenį / nešiu / ir nešiu“ (p. 60). Skaitytojui pataria ma pirmenybę teikti potyrio svarbai – šie tekstai ne tiek apie būti, kiek apie vertingą, vienatvėje skaudžiai permastomą buvimą.

Skaitant „Žemėje, sakei“ neapleidžia pojūtis, kad R. Katinaitytė-Lumpickienė kada nors galėtų sukurti įtaigių ciklą. Eileraščių visuma perteikti apibendrintą, aplėbiantį išgyvenimą poetei pavyksta, tik suvaldyti tekstus, kad jie iš *tikrujų būtų visuma* – dar ne. Ši kartą ieškoti saity tenka mintyse, nes knygoje esama nerašytų nurodymų, kaip suprasti iš „Žemėje, sakei“ įeinancius kad ir tokius kūrinius:

*dar vienas rytas
kavai
ir savigraužai*
(p. 36)

Taigi ne visada aišku, kas yra eileraštis, tas vienis, kurį norėtum pasisavinti iš rinkinio. R. Katinaitytė-Lumpickienė vynioja susivijuos eileraščių kamuoliuką: tekstai plėtojasi į keletą temų, turinčių daug pradžių

(menančių meilę, prasidėjimą, gimtasis sāknis, mirtį) ir abstrahuotų, su kitaikis teksta iš lyg ir nesusijusių užsklandų („dabar / jau visos kovos laimėtos // rūdija / kardai kalavijai sulažyti ietys // nei paukščio / nei pelės“ (p. 37). Visa tai dar nerodo tvirto autorių balsu. Juk kai kurie žodžiai skamba tik gražiai, o ne savitai (pavyzdžiu, *kovarnis, rami kaip suartas laukas, susigerti į kitą lyg dykumą*), jie nejeina į poetinę sistemą, todėl taupū žodži pamégusiai autorei pri-trūksta konceptualumo. Atrodo, skaitai pluošta skirtingu laiku rašytų panašios tematikos eileraščių, kuriems buvo rastas bendras vardiklis. Būtent dėl to tekstams stinga naujesnio požiūrio į tuos pačius dalykus, kyla monotoniros, vidutinėjimo pavoju.

Nepaisant to, „Žemėje, sakei“ yra patrauklių kūrinių, kurie gracingai kaip „varpelis / ištrūkusia šerdimi / akina“ (p. 32). To pasiekti padeda dar vienas aspektas – gyvybės, kurią teikia žemė, ženkli:

*mano vaikeli
sušalsi kaulelius
sugels visos ligos
būsi liūdnas ir aklas
nenusigrežk nuo meilės*

*pažiūrėk į mane
kaip išprotėjės
vakarejant žydi jazminas
ir dangus
pasilenka
jo šviesos
atsigerti*
(p. 7)

Be to, atskleidžia poetės gebėjimas ne stipriau pradeti, o sulig kiekvienu pabaigos link artėjančiu žodžiu švelniai durstelėti į skaitojo krūtinę. Savo formą radusiai, bet taiklesnio žodžio ieškančiai kūrėjai tikslingiausiai būtų palinkėti, kad savi bakstelėti pavyktų kuo dažniau. O kol kas R. Katinaitytė-Lumpickienės „Žemėje, sakei“ galima atsiminti kaip žemišką moters giedojimą apie buvimą, saistomą darnos ilgesio, vienatvės ir meilės patyrimo.

* Regina Katinaitytė-Lumpickienė, „Žemėje, sakei.“ – Kaunas: „Kauko laiptai“, 2011.

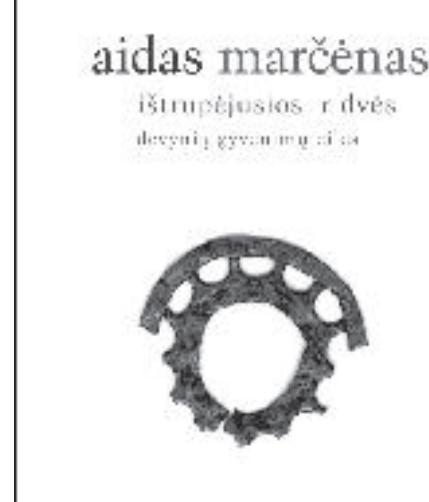
Įvairiausi poezijos ir gyvenimo nutrupėjimai

Jūratė BARANOVA

Fiziniame pasaulyje trupa tai, kas trapu: nekokybiskas tinkas, senas arbafinukas, mus paliekantys porcelianiniai, stikliniai, moliniai daiktai, nusidėvėję kaulai. Bet kaip galėtų sudūlėti ir sutrupeti erdvę? Filosofiniame pasaulyje erdvė ir laikas, kaip mokė Immanuelis Kantas, kone patvariausios visą justinių pasaulį struktūruojančios mąstymo kategorijos. Jei ne jos – nardytumėme atsitiktinių išpūdzijų, potyrių, nekontekstualių suvokimo aplašų sūkury. Be erdvės kategorijos nematyti neį kelio, nei takelio. Tarsi paklydė pūgoje. Ji beveik įgimta. Sugerta su motinos pienu.

Visai kitaip nutinka poetinėje visatoje. Skirtingai nuo fiziniškės ir filosofinių trajektorijos, erdvės dauginasi, iš vienos jų patampa kelios. Daugiau nei trys, gal devynios (juk gyvenimai – tai devyni), gal dar daugiau. Erdvės matematiškai, ko gero, net nesuskaičiuojamos. Jos labiausiai atpažiamos būtent tada, kai ima trupeti.

Sutrupėti gali jau pati žodžio „erdvė“ – raijinė sudėtis. Aido Marčėno knygos pavadinimas skelbia, kad ji vadinsis „ištrupėjusios r dvės“. Sužaista žodžiai. Jeigu raidė „e“ prarasta, vadinas ištrupėjusios „r“ raidės laukia liūdnas likimas. Meditacijoje (p. 143) žaidimas vėl pakartotas: „er“ rašoma pirmojoje eilutėje, atskirai nuo „dvės“. Jos įvardijamos teisgomis. Tada Jerome'o Davido Salingerio apsakymo pavadinimas: „Aukščiau gegnes, dailidės“, ir galiausiai linkima: „architektū-

ros – / ir dieviškos betvarkės / statybų aikštėlėse.“ Ką tai galėtų reikšti? Padvelkia Hermanno Hesse's sugalvotu Stiklo karoliukų žaidimu. Šio romano skaitytojas, nors visas kūrinių kalba būtent apie žaidimą, taip ir nesužino, kaip konkretiai jis vyksta, negali išmokti jo taisykių. Sukamas tikta „apie“ horizonte. A. Marčėno knygoje taip pat neišryškėja erdvės trupėjimo priežastys, kryptys, apimtys, trajektorija... Net neaišku, kurioje visatoje jos labiausiai linkusios trupeti – poetinėje ar kasdienybės. Kyla klausimas, ar ši A. Marčėno

knyga kaip poetinė meditacija nėra tam tikras mistinis meistro žaidimas su jam vienam žinomais ir atpažiamais ženkliais?

Kodel gyvenimai devyni? Kodel ne septyni, šeši, trys. Pastarieji du skaičiai ypač pamėgti Jorge'o Luiso Borgeso. Babilono biblioteka kaip pasaulio pirmavaizdis yra šešiabriaunė. Jeigu kas nors nutinka du sykius, sakė J. L. Borgesas, tai atsiklitumas, jeigu tris – jau mistinis dėsnis. Be abejonės, poetas žino atsakymą. Paklaustas gal net pacituot kokį nors rimtą šaltinių. Knijoje, kaip ir kituose A. Marčėno tekstuose, gausiai aiškinama ir cituojama – poetas tarsi vilioja skaitytoją į savo mistinio žaidimo pinkles. Štai viena tanka, pradedanti paskutinę nulinę meditacijos pakopą, vadinas „sankalba...atminčių“ čia, cituojama iš Pranašų knygos: „Tuomet jis tarė: Paleisk mane, nes jau aušta.“ Bet Jokūbas atsakė: „Paleisiu tave tik į mane palaiminsi“ (Per. 32,27). Skaitytojas intriguojamas ir tikisi tankos apie palaiminimą ar kurią nors kitą atpažiamamą citatos aspektą. Bet vargu bau lengvai jam pavyks tai įminti, nes tekstas sukuria dar didesnę neaiškumo intriga: „parle / žuvavom / ir ši pasimatymą // nepasimatę; // o kovoja / dingojo / šokiai, angelas, dulkės...“ (p. 229). O žuvauta su kuо? Su Jokūbu?

Ar nerizikuoja toks Stiklo karoliukų žaidėjas įstrigti kosminėje vienatvėje, jei skaitytojas nepajėgas ar pavargs narplioti užko duotų simbolių erdvę?

Tačiau šios knygos lyrinis subjektas – tapęs meditacijos meistru – jau yra įžodinės ga-

limą tokios vienatvės patirtį: „rytas, tarytum / sėdėčiau apkasuose / vienui vienas.“ Taip ir matome artėjant vokiečių tankus kartu su gausia pėstinkų kariuomene, o lyrinis subjektas tūno vienas, nesumodamas, kaipgi reikėtų gintis įstrigęs vaizdas iš sovietinių laikų karių filmų. Man atrodo, vaikystėje šios kinematografijos paveikta esu sapnavus panašų sapnų. Eidama miegoti stengdavausi nesiguliti ant kairiojo šono, kad sapnas nesikartotų. Kita vertus, antroji tankos dalis pasiūlo ir jos paaškinimą „ir / laukčiau baimingai tavęs, / prasidėsiantis sniege“ (p. 109).

Todėl vienatvė, ypač kosminė, šioje poetinėje meditacijoje galima tik kaip labai trumpa sąmonės būsena. Kaip akimirka, kurią pakeičia vaizdas pro atvertą balkoną. Kodel balkoną? „Kai aš numirsiu, neuždarykit balkonu!“, – rašė Federico Garcia Lorca. A. Marčėnas jį percituoja ir pratešia: „neuzdarykit / balkonu! / gyvenimai, / būkite erdvūs – // kaip saetose žydro / poeto – / vėduokite“ (p. 71). Meditacinis subjektas, nors aplink trupa erdvės, gyvena plăciai atvėres balkoną: iš jo daug matyti.

Nukelta į 6 p.

Aidas Marčėnas, *Ištrupėjusios erdvės. Devynių gyvenimų eilės*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012.

Stiklinė vidinė sau knyga (egzaminas iš tylologijos)

Gintarė BERNOTIENĖ

Stiklinė vidinė knyga – taip norėtusi toliau vadinti Stasio Stacevičiaus rinkinį „Stiklinė“, nors vis iššoka raiškesnis vieno iš jo skyrių pavadinimas – skaidri. Nežinau, ar tik mano nuomone ši knyga – skaidri ir lygi, pagaliau – šviesi, tarsi vidiniai blyksniai, koše rinktinę „Juodoji“, būtų lūžę ir perkeisti šios „Stiklinės“ briauną. Aški knygos struktūra (pagyrimai sudarytojui), skyrių pavadinimai „Skaidri“, „Puspinė“, „Pustoštė“, „Neišgerata“, „Vėl skaidri“ ne vien temiskai skiria eilėraščius, bet ir rodo užbaigtumą, savotiškus vidinius optimistinio pesimisto sprendinius, kartu – ir patį sprendimo būdą niuansais: puspinė, pustuštė, neišgerta.

Skaitant ankstesnes S. Stacevičiaus poezijas knygas atrode, kad stipriausiai jis remiasi abejonės ir apgręžimo priemonėmis – dėl oksimoronų, dalelyčių gal, nebent, beveik, vos, nelyg gausos. Išskirtinai pastovi jo poezijos sintaksė su gal / ne ir kitais teigimais tik pasitirpinančiais neiginių piršo mintį, kad autorius bus linkęs dvejeti. Dabar sakyčiau – ne dvejeti, ne rinktis iš dviejų, o tarp dviejų išvysti trečią, penktą, nežinia kelintą briauna, kuri savaičiai laužia tilkrenybės spektrą. Atsiranda grupavimai: neissipildymai esti „dar negražūs, lengvi ir gražiausi“ (p. 30), keisti laipsniavimai: kalnai būna jauni, seni, gržesni, teisingi, slapti, jie – ne slėniai. Ir ankstesnių rinkinių užspalviai, priešspalviai, viršspalviai, polaikiai, užlaikiai ir panašūs apriornio suvokimo vienų skaidantys kislai tik patvirtintų šią koncentruojančią dispersijos sandaugą.

Tai, kad mėgėjiškai, antifilologiškai remiuosi fizika, taip pat lemia S. Stacevičiaus eilėraščiai, kuriuose žodžių spinduliuotė pašiūlo ir reginio iškilimą, ir īvairias jo formas – nuo sielovaizdžių iki bangovaizdžių, o tai griežtajame gamtamokslyje sietuvi ne tik su autoriaus fantazija, bet visų pirma – su klasiškės optikos bei akustikos dėsniais („Mazame kambarėlyje telpa visi / gamtos ir dvasios dėsnii / veikimo laukai“, p. 85). Ta obiektyvybė, kuri leistusi būti nufotografuota ir taip perkelta į mūsų dėmesio lauką (yra ir „reportažinė“ poezijs), dabar pasiekia subjektyviai emocingai transformuota, su perduodančiu tarpininko S. Stacevičiaus žvilgsniu į save patį istorijos ir už ją platesnės amžinatvės lauke. Autorius, pasirodymu fiksuoja, rašo vis tą pačią tradicinę gamtojautinę savipažintinę lyriką, daugiažodžių kalbos srautų verčia verpetuojančias bangovaizdžias (fizikoje tai – uždaros formos begaliūnės energijos laukai) – sąšaukų, atbalsių siekiniais, sykiu mėgindamas išgriebti iš tos pačios laiko upės („eit ir įbirst – į tą pačią upę“, p. 71) tai, kas žemės gelmių, nusileidžiančių kosmoso dulkių ir istorijos jau nuskandinta.

Nepažistu S. Stacevičiaus artimiau, bet įsi-vaizduoju jį slaptomis vidinėmis antenomis pelenguojančių piliakalnių skeleidžiamus virpesius (čia optika sugyventu su akustika), sa-vo vidinėmis bangomis provokuojančių giminės rezonansą, į elektrintą ne tik Merkinės, bet ir Prūsos, Jotvos krašto istorijomis. Geografiškai tai svarbu, nes šiu eilėraščių komunikatas pajungtas kraštotorinei aistrai išsaugoti vietas, senojo substrato ženklus. Greta S. Stacevičiaus jaučiu punskietį Sigito Birgelį su jo naujausia poezijos knyga „Septintas nafty“ ar „Holograma“. Daugeliui jau ūkuose nuskendusi Prūsija ir jotvingių juodasis mūsų žemų pakrastys jiems siunci elektroimpulsus i kairį ir dešinį prieširdžius. „Ideologijos nesibaigia“, – „Kultūros baruose“ rašo JAV sociologas profesorius Danielis Chirotas, „senos legendos nemiršta“, – rašė Antanas Škėma „Žilvinėlyje“, o išvėsėjusio individualizmo laikais tenebūna ši tema poeziuje laikoma anachronizmu, juokingais atgyvenėliu sentimentais, sekliu istorijos vadovėliu žiniu kartojimu. Kai kam ji – gyvas nervas.

Tačiau skubu paneigtī, kad istorinės temos – šio rinkinio dominantė. Veikia viršspalviai, kai „plysta kosminis šilkas, kas nori, tas regi“ (p. 7), kai „(...) prasmės? Gal kaip akmenis amžiuji – / tos pačios“ (p. 9), „kai nakti / per pilną stiklinę pažiūrim į šviesą, / ir esam dalelės bendroji hologramoj, / kur gentys – be laiko, / o pilys – be svorio“ (p. 10). Svarbu ši tą pasakyti ir apie eilėraščių paveikumą, poetinę formą. Sklandus ketureilis, nūtinkantis šioje knygoje, dabartiniame euro- pinėmis vėžėmis riedančios poezijos kontekste kartais nuskamba kaip įkaltis. S. Stacevičiaus knygai tai – stipribės, nekeistinos savasties žymuo, kai iš sąskambiu neriasi tvirtas reiksmės statinys:

*Viena dar prie vieno. Ir žodis prie žodžio.
Tyla prie tylos. Nelyg plytos prie plytų.
Sudegusių plytinę rytmecio žaros astojo,
Plytė nuo jūros lig jūros. Ir plyti, ir plyti.*

*Slapsti tavo mūrai nepaisė erdvės anei laiko,
Krūtinėj lyg menéje – pokalbiai, nuopuoliai,
tamšiai.
Gérējas gérējui tenai palinkėjo: bük sveikas!
Atsaké antrasis linkėjimu: gerki per amžius!*

*Gal vienas jau, vienas. Lyg sau pasiskantys
žodis.
Slapčiausios tvirtovės – vien kritisios.
Kaltos ne plytos.
Sudegusių plytinę rytmecio žaros astojo,
Plytė nuo jūros lig jūros. Ir plyti, ir plyti.
(p. 24)*

Tyla kaip plyta, laikanti lauką. Ji plyti ir tyli, – priešais inversija grindžia S. Stacevičiui ypač rūpimą tvermės tyloje ir tik bu-

chrizantemomis (vis ta poeto neblėstanti atida mirties simboliams), kreipiasi, kalbasi su jomis, „ak, chrizantemos / patvory botanikos / sodo!“ (p. 219). Pats prisistato, primena apie save autoironiškai ir žaismingai, žodžiu pamuojudamas: „pradvisęs / eilémis ir saliarka / / jūsų neužmirštuolis“ (p. 67).

Vienatvė ištirpssta, nes erdvėje pro balkono duris atsiveria ne tik tobulosios pasaulio kasdienybės detalės, kurias meditacijos meistras ir privalo matyti. Pastebimas ir kito žmogaus judeSYS. Štai poetas Algimantas Baltakis prisėdo laidojant Joną Strielkūnā ant gretimo kapo. Meditacinis subjektas tuo pat tai pamato, apmasto. Kalbus nuolatos su kažkuo konkretiu – sankalbauja. Nesvarbu, gyvi jie ar mirę: meistro sąmonėje viskas vyksta vienoje plokštumoje, tarsi amžinybės dimensijoje. Jei erdvės trupa, laikas susispaudžia, suvienodėja. Tai, kas buvo, kartais yra čia labiau negu tai, kas yra. Atrodo, mirusiu daugiau, jie išnyra ne vienas po kito, ne iš eilės, o pramaisiniu, todėl tie, kurie dar gyvi, gali pasimesti ir sa-več tarp gyvujų nebesurasti. Išsimintinėjus iš visų sankalbų skirta Eduardui Mieželaičiui.

piose formose. Ten, kur gali pasirodyti. Su pavadinimu „Ne ériukai nafty“ susijusi kaltės / aukos tema tada provokavo bendresnį klausimą: kiek turime jaustis istorijos aukomis ir kiek – jos kūrėjais? Kelinta karta nuplauna kaltę ir išskalauja atstumties, išimties iš giminės („Ne ériukai nafty“, p. 25), apleisties, nuošalės jausmą, įkuriantį namų visatą, giminės erą, tavy užgestantį kraujuo šviesmetį? Nuosalus Dzūkijos vienkiemis negali neinspiruoti tokiu vienaties nuojautą.

Šis rinkinys šviesesnis, nors atokumo ir praeities išlydėjimo apmąstymai, metaforika Jame panašūs. Ankstesnėje knygoje namai buvo lyg orlaivis, šioje – troba kaip lempinis radijas, kuriame „kelios kartos jau perdegė“ (p. 98). Kelionė tol in tolygi vidinei kelionei, liūdesys vis blaivesnis – gal nuo geriamo vandens. Skaidri it ledas ir stiklinė, gérėmas čia – tik metafora, o esmingoji dalis, kaip rašo anotacijoje knygos sudarytojas Valentinas Sventickas, nužeminta, bet nesubuitinta – taurė kaip likimas, kurio skubinti neverta: „lėtoji pagalba ateis / ir nuesi / visomis šaknimis ir virsūnėmis“ (p. 96). Saviguodas, ginties nuo vienatvės ir vienišystės instinkto čia likę mažiau, suvokiant, kad ir keisti ar keistis nereikia, stojskai priimant tai, kas yra: „Ryte / termometro stulpelis / senam / kambarį / rodo skurdo ir spindesio nulį“ (p. 136).

Škaitydama eilėraščius galvojau, kad S. Stacevičius iš jų galėtų išgriebti puikių miniatiūrų: „Naktis aukštupiuos, / žemupiuose diena, / o per vidurį mes ir upėtakų širdys“ (p. 79), „Giedruma lyg rudenio trauktinė / Traukia gervės“ (p. 91), „Vien sniegas prieš laiptus / ir sniegas ant laiptų – / visi visi mano svečiai“ (p. 30), tylių meditacijos: „Mirga marios drugelių, / o kas iš tų marių, / kai „Buvom kaip jūs, o jūs būsit kaip mes“ – / parašyta kietos giminės akmeny, / jų kapatietėj, / bet – vardų anei datų. // Vienai pagalvojus – néra, ko néra, / o kitaip pagalvojus: vél marios drugelių“ (p. 115).

Iš čia skaidrumos palinkėjimas eilėraštyje „Skaidraus tau rudens!“ Ir – skaidrios praeities, skaidrus liūdesio mąstant vis tą patį likimą, kilimą, lémimą – debesėlio Stasio, kaip yra kažkieno pavadiantas, debeselių mazgais susirašiojusio. O mazgai – gal tos skaidraus liūdesio drignės, tie difrakcijos nulemti optinių bangų iškraipymai, kurių nepaaiškina dalelių šviesos teorija. Bet poezijs gali paaiškinti ir debesodarą, ir šią vienią šviesosklaidą, ir jos moralinių svarstyti amplitudę, ir giedrą šaltį namų „gražiausio, gintojoj tremty“, kurios „atokiausioj sodyboj labai paprasti / tévo vartai – / nuo debesio lig debesėlio“ (p. 113).

Tad kaip vertinti – išlaikė „Stikline“ S. Stacevičius egzaminą iš tylologijos ar ne? Knyga sau, vidine knyga, jis atlaikė tylos spaudimą, išplovė į kalbėjimo drautu, praskaidréjo. Rezonavo ištuštėjimo spengsmą. Žmogaus viduje gyvenimo turinys kartais kraupiai atsitrenkia į tylą. Nebylūs judešiai – kuo juos matuoti? Tyla ar kalba?

*Stasys Stacevičius, *Stiklinė*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012.

Įvairiausi poezijos ir gyvenimo nutrupėjimai

Atkelta iš 5 p.

Visada galima laukti pirmojo sniego, iš čia atsiveria atodangos ten, debesėse (p. 40), matosi praižles alyvu krūmas (p. 27), girdisi ge- gutes rauda (p. 20), čia galima galvoti apie medžius (p. 120), pastebeti ir akmenelį (p. 158), apmąstyti mėnesieną, virstančią banalybe (p. 201), paversti vėją savosios poetinės visatos dalimi (p. 223). Iš kitų poeto knygų i pas- tarąjų atkeliauja neblėstanti atida jazminui, jam suteikiamas net poetinio įkvėpimo statusas: „jazminas, krūmas / dūžgiantis – / tai jis andai / privertė tapti // poetu net mane Jis / ir girti samurajai“ (p. 111). Būtų galima atlirk net atskirą tyrimą rašant darbą „Floristinai motyvai Aido Marčeno poeziijoje“. Šalia jazmino šioje meditatatyvioje visatoje poeto žvilgsnis paglosto ir kitus augalus: forsitiją (p. 96), pilario. Chrizantemas poeto lyrinis subjek- tas ypač myli, mini nesyk, vadina lapkričio

Ji prasideda aplinkybių paaikiinimu. Knygynė už dykų įsigijęs E. Mieželaičio septyntomis, meistras jį pasitinka supratingu žodžiu: „septynios aidžios / planetos už didelį / dykų, maestro – // štai toj, verta tikro / poeto tragedija“ (p. 54).

Pažistu daug iškilių meno žmonių, kurie dažnam politikui galėtų pasakyti: „Jeigu tu savo profesijoje darytumei nors tiek, kiek aš savojoje, tau padėkotų kur kas daugiau žmonių nei man.“

Vis dėlto šioje neapibrėžtoje mūsų šalies situacijoje esama ir pliuso. Prisiminkime sentenciją: „Jie sugeba žavėtis, tačiau jau nesugeba giliai nustebti.“

Tai apie puikiai sustyguotą sočių piliečių visuomenę.

Taip ir norisi sakyti: „Ačiū Dievui, dar ne apie mus“, bet liežuvis neapsiverčia.

Sykiais mestelim: „Bet vidinis balsas man sakė...“ ir visi tarsi puikiai nutuokiami, apie ką šnekam.

Vis dėlto patartina skirti vidinį balsą nuo konkretios epochos visuotinai priimtu ar primestų moralinių nuostatų, išpareigojimų ar kitokių trumpalaikių sutarcium retransliuo- tojo balso.

Jie nėra tapatūs. Nors, kas be ko, retsykiai gali ir sutapti.

cave canem

TARP'12: (ne)jaukūs poezijos atspalviai

Atkelta iš 2 p.

Jis tekstuose išsiliejo į daugiaubalių pasakojimą. Poetų eilėraščiuose beveik nėra vienos konkretių žmogui, žvelgiantiems nuo šaligatvių į dangų (arba atvirkščiai), pastebimos „vėjų“ beveik iškvėpusios sienos: sniego betonas / uždengia kranṭą kaip sceną ir surakina / drugeliui sparnus dar vienam šviesmečiu“ (J. Keleras „dar vienam šviesmečiu“). Šalia pilkumos dera ir kitas žinojimas: „aišku juk / kad kuo tirštesnė tamša ir tyla, tuo labiau / šviesos spindulys išryškėja“ (S. Poisson „Be tono XI“). Minėti aspektai – subjektyvių stebėjimų rezultatas. Kur yra istorijų pradžia, o kur – pabaiga, spręsti palikta ir kitam atėjuniui, galėjusiam atsirinkti patinkantį „Be-tono“ siuzetą, o galbūt pačiam interpretuoti A. Našlėno fotografiją.

Spalio 26 d. TARP organizatoriai Kaune pristatė vos prieš savaitę Vokietijoje įvykusio poetinių filmų festivalio „Zebra“ kūrinių peržiūrą. Vienas didžiausių pasaulioje tokio pobūdžio kino įvykių kauniečius suvietė į VDU „Galeriją 101“, kurioje siūlė pamatyti 20 geriausiai įvertintų vaizdo darbų. Trumpametės šiuolaikinės poezijos interpretacijos kas dvejus

metus menininkams suteikia progą bendradarbiauti: peržiūroje viešėjės poetinių filmų kuratorius Tomas Zandegiacomo De Bel (Vokiečiai) pasakojo apie poetų iš Berlyno ir režisierų iš Varšuvos susitikimą, per savaitę davusį įdomių rezultatų.

Geriausią filmų apdovanojimus pelnėjusios idėjos parodė, kad paveikus ir vertingas kūrinyms neatsitraukia nuo socialumo ir istorinių kolizijų nestokojančio teksto. Vaizdu buvo perteikiama Egipto istorija (M. Hassano „Vandens ratas“ („El Sakia“, Egiptas), haiku apie meilę įgavo tolerancijos reikalaujančių atspindžių (M. Rozanova „Brizas“ („Breeze“, Izraelis). Dėmesys kreipėtas į rašančiojo poziciją: garsiai klausta, kodėl ir kam rašau (M. Sauvage „Kodėl rašau“ („Why I Write“, Kambodža)? Galiausiai neatsiskytą subtiliai ir šiuolaikiskai savo šalį reprezentuojančios nacionalinės simbolikos.

Žvelgiant į ekrāną ir klausantis teksto svetimomis kalbonis, sunku pasakyti, ar konkretų eilėraštį iš tiesų lengva vizualizuoti. Aišku viena: įvairūs raiškos būdai liudija kintantį poezijos suvokimą ir demonstruoja skirtingą kūrėjų temperamentą. Lyrinių momentų, impresijų ir egzaltuoto tono šiuo-

se filmuose beveik nebuvo – eilėraštis virto pasakojimu, kuriame galima manipuliuoti žiūrovo emocijomis: tai judri animacija (L. Sanchez „Kataloniška baladė“ („Balada Catalana“, Prancūzija), teksto skaitymo inscenizacijos, primeinančios spektaklius arba ritmingas intonavimo varžybas (J. Saundres „Render, Render“ (JAV), dažniausiai pastebimas aiškus siužetas (J. Scotto „Pirmoji mirtis Naujojoje Škotijoje“ („First Death In Nova Scotia“, Kanada). Poezija tampa ir atspirtimi kalbėti ne tiek eilėmis, kiek įtraukiant ją į metafora virtusias būties formas. Tiesa, lietuvių santūrumo nustebintas T. Zandegiacomo De Bel patikino, kad atrinkdamas filmus galvojo apie numanomą auditoriją ir spėjo, kad lietuviams patrauklesnės konkretios formos, aiškiai matomi užrašai, garsai (pavyzdžiui, plojimai), t. y. akcentai, kurie įsiminti, atskleistų įvairovę ir nepasirodytu pernelyg avangardinių. Paklaustas, ar lietuvių anksciau yra dalyvavę poezijos filmų festivalyje, svečias prisiminė G. Labanauskaitės (pagrindinės TARP organizatorės) darbą, taigi lietuvių kūrinių taip pat laukiami. „Zebra“ filmų peržiūra – žaismingas pasiūlymas lietuvių poetams ir neabejiingiemis skaitytojams stebeti bei ieškoti naujų būdų šiuolaikinei poezijai interpretuoti.

Audiovizualinės poezijos festivalis TARP neatsiejamas ir nuo gyvų skaitymų bei performansų vaikų. Juose dažniausiai dalyvauja svečiai iš užsienio, organizatoriai pakviesi ne tam, kad būtų vertinami, – siekiama reprezentuoti šiuolaikinį vyksmą ir skleisti žinią, kad eilėraštis gali būti ne tik deklamuojamas – tai atskirai kuriamas pasirodymas. Nors praėjusiais metais atrodė, kad garsas užgoždavo tekstą, kartais virsdavo žaidimu, leidusiu ir lengvabūdiškam klausytojui pačiam improvizuoti (itin pamėgti vadiniamei poezijos jam sessions), šiemet TARP dėmesingesnis vizualumui. I vakarą, Kaune vykusį „Art house Kanklės“, buvo pakviesi ne

Augustino Našlėno fotografija ir paroda „Be-tonas“.

vien retai šiame mieste matomi muzikuojančios atlikėjai („Umiko“, „PERFORM 96 wrld“, „Verslo rizikos rezervas“), bet ir kolektyvas „Saint Octobre“ (Prancūzija), savo projektą apibūdinęs „elektro-arktine poezią“. Kareivio miline vilkintis Jeanas Baptiste’as Cabaudas skaitė itin poetiškai skambėjusį prozos tekstą apie rusų atominę veiklą Arkties zonoje. Nesupratuojamieji prancūzų kalbos, tai galėjo atrodyti gana egzotiškas spektaklis („užsieniečiai domisi Rytais“), ekrane bendražmogiškai klausėsi: kur jūs keliaujate? Turint vertimą projektais atrodė sudėtingesnis: pavojinga intervencija į Šiaurę priimė vis garsiau tiksinčią metalinio gyvio širdį, ir tik vieno žmo-

gaus riksma sudrumstė nežinomybę, parteiktą ekrane vis šmėžuojančios, mechaniskai veikiančios mišios judeisias.

Trumpai viešėjės septintasis TARP nespėjo sukelti žiovinio ar organizatorius varginančio klausimo: tai kas toji audiovizualinė poezija? Juk pastebi neįsemiamą požiūrį į virsmui atvirą tekštą. Gal todėl atrodė, kad festivalio rengėjai šalto spalio 26-osios vakaro nepaverė dar vienu eiliniu koncertu. Audiovizualinės poezijos festivalis neše žinią, kad renginiuose žiūrovai galbūt nesijaus vien tik patogiai, o lankscios menininkų idėjos leido įvykiui tapti stebinančiu, kokybišku reiškiniu.

Festivalio archyvo nuotraukos

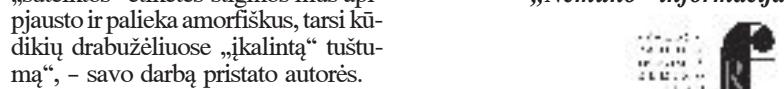
Aleksandras OSTAŠENKOVAS „Mane užauginus moteris“.

juos tarsi įkalina vaikiškame amžiuje, tad stigmatizuotiesiems teliaka paklusi ir vaidinti „vaiko tarp suaugusiu“ vaidmenį. Kūrinyje, jungdamos seno žmogaus kūną ir vaikiško drabužio užuominą, atkreipiame dėmesį į tai, kad minėtas „īkalinimas“ sukelia savidentiteto paeškos problemą, nes asmuo išmetamas už „normalaus“ pasaulio ribų. Kitaip tariant, „suteiktos“ etiketės-stigmės mus apjausto ir palieka amorfiškus, tarsi kūdikių drabuželiuose „īkalintą“ tuštumą, – savo darbą pristato autorės.

Kūrinių pavadinimas „Absoliuti

lygybė“ akivaizdžiai prieštarauja turiniui – žmonių lygiava iš tiesų neįmanoma. Tačiau A. Ostašenkovo „Mirties sodo“ fone įgauna naujų prasmų. Paprastai instalacija interpretuojama kaip socialinės hierarchijos kritika, o cia ji įgauna platesnį interpretacinių laukų – žmonių lygybė tampa įmanoma akistatoje su mirtimi, žengiant į savajį mirties sodo.

„Nemuno“ informacija

Absoliuti lygybė mirties sode

Vėlinių išvakarėse, spalio 31 d., Kauno fotografijos galerijoje atidaryta Aleksandro Ostašenkovo fotografijos paroda „Mirties sodo“ bei tekstilininkų Bronės Neverdauskienės ir Monikos Žaltauskaitės-Grašienės instaliacijų paroda „Absoliuti lygybė“. Gana netikėtas derinys.

Šiauliečio A. Ostašenkovo kūryba – tai pamastymai apie gyveni-

mo laikinumą remiantis savo patirtimi ir jausmais, savęs paieškomis kitų žmonių sielose. Autoriaus darbuose gausu laikinumo ženklų, svarbiausias motyvas – žmogaus egzistencijos ir jų supančių daiktų ryšys, kūniško laikinumo drama ir už kasdienvybės sydo slypinčios nebūties nuojautos.

„Mirties sodas“ – tai sunkiai žodžiai išreiškiama žmogaus būsena

Bronės Neverdauskienės ir Monikos Žaltauskaitės-Grašienės instaliacija „Absoliuti lygybė“.

pakeliui į kitą dimensiją. Šis trumpos gyvybės blyksnis – fotografo stebėjimų ir analizės esmė. Bejegystė prieš savo laikinumą, netobulumą ir laiką, suvokimas, kad gyvenimas – ne tik unikali dovana, bet ir kaima, kurią mums duotoje atkarpoje stengiamės tobulinti ir tarsi. Tačiau taip ir išsinėsime jausma, jog nepavyko...

„Apie ką A. Ostašenkovo fotografijos? Apie sukreciantį mirštanti žmogaus vienišumą, apie nepakeliamą nykstančio kūno apleistumą, apie mirštantį gaubiančią tylos. Apie išeinančiojo abejingumą mirčiai, pasaulyi ir tau. Apie akis, kurios nebemato, bet šaukiasi. Tik ne tavęs, šaukiasi atsakymo, klausia ir tylis. Susitaiko su pasmerktumu ir smerkia, atsisveikina tamsos kelionei ir tuo pačiu metu, dar drėgnais vyzdžiais kabinasi į skaudžią šviesą, – apie fotomenininko kūrybą yra teigės A. Kinčinaitis.

B. Neverdauskienės ir M. Žaltauskaitės-Grašienės instaliacija „Absoliuti lygybė“ kelia klausimą apie lygybės stereotipo galios lauką. „Šiaime darbe, interpretuodamos kūdikių rūbelius, mes norime atskleisti stigmatizuotų padėti visuomenėje. Sie

7

Burtų lazdelė – „stop motion“ technika

Jonas KAUNIETIS

Fotofilmų kūrybą galima palyginti su poezija. Remiantis žmonių emocijų poveikio metodika, šios meno sritys labai skirtingos (pirmoji – vaizdo ir garso sintezė, antroji – žodžio menas), tačiau abiejų krypčių dominantė – dvasinis pradas, jausminis aspektas, kūryboje pasitelkiami analogiški simboliai ir metaforos. Poetinių žodžių ritmą ir rimą fotofilmuose atstoja garsinis taktas ir vaizdinių kontaktas. Poezijos mūzos tradicijos kur kas senesnės, tačiau naujoji meno rūšis aritmetinės progresijos principu užkariauja jaunuju kūrėjų mintis ir protus. Naudojantis skaitmeninėmis technologijomis kiekvieną dieną interneto svetainėse vartotojams pateikiama šimtai fotofilmių. Šiuolaikinės menininkų kartos teptukai ir rašikliai – kompiuteriai, informacinės ir komunikacines technologijos, virtualios arba mišrios aplinkos ar garso inžinerija.

Žiupsnelis istorijos

Fotografijos principu pagrįstų filmų kūrinių lietuviškai vadinami fotofilmai, lenkiškai „photo casta“. Tarptautiniame žodyne šis metodas įvardijamas „stop motion“. Žymiausias Lietuvos fotografijos kritikas Skirmantas Valiulis reziumavo, kad „prie fotofilmų kūrybos pradininkų galima priskirti XIX a. pabėgos eksperimentatorius, kurie mėgino žirgo, paukščio ar žmogaus judesį pagauti fazėmis“.

Pirmas fotografijos principu sukurtas filmas šiemet švenčia 50-mečio jubilieju. Prancūzų kino režisierius, fotografo ir rašytojo Chriso Markerio 30 min. trukmės filmas „Pylimas“ („La Jetee“, 1962) yra filmuočių fotografijų seka, tik vienoje jo vietoje kadras „atgyja“ – moteris užmerkia ir atmerkia akis filmuojančią kamerai. Pasitelkiant nuotraukas sukurtas sąlyginai sudėtingas filmo siužetas. Tai mokslinės fantastikos juosta, kurios išykiai rutuliojasi pasibaigus Trečiajam pasauliniam karui. Filmo veikėjų – mokslininkų – nuomone, žmonių galima išgelbėti tik keliaujant laiku.

Lietuviško fotofilmų etalonas – 2006 m. Jūratės Samilionytės sukurta 15 min. „Nerutina“, pelniusi pripažinimą keliuose tarptautiniuose festivaliuose.

Fotografijos principu pagrįstų filmų kūryba per kelerius pastaruosius metus nepaprastai išplito visame pasaulyje ir yra aktyviai propaguojama mūsų šalyje. Nuo 2009 m. „Žalgirio“ jachtklubė prie Kauno marių organizuojamas tarptautinis fotofilmų kūrybos seminaras ir pleneras „Stop frame“. Trečius metus iš eilės Kauno M. Žilinsko dailės galerijoje vyksta tarptautinis fotofilmų festivalis „Stop frame“.

Socialiniame tinklalapyje „Facebook“ šiaisiai metais paskelbtu „stop motion“ filmų konkurso laureatams skirtos premijos po 100 tūkstančių JAV dolerių. Lietuviško fotofilmų festivalio organizatoriai kulklesni – nugalėtojai apdovanojami krištoliais kubais.

Festivalio „Stop frame“ statistika

Trečiajam tarptautiniam medijų ir fotografijos filmų festivaliui „Stop frame“ darbus pateikė per 100 kūrėjų iš 18 Lietuvos miestų bei Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos, Slovakijos, Ukrainos, Vokietijos. Konkursu dalyvių pastangas vertino žinomi Lietuvos fotomenininkai Romualdas Rakauskas, fotomeno istorijos pedagogas Alvydas Vaitkevičius, meno kritikas Tomas Pabedinskis, kino kritikas Gediminas Jankauskas, VDU Filosofijos fakulteto studentė, pirmojo fotofilmų festivalio nugalėtoja Milda Kiaušaitė. Filmų vertinti dviejose kategorijose pagal dažnių amžių – kūrėjai iki 19 metų ir vyresni nei 20 metų.

„Between Dreams, Clouds and Nonsense“.

„Šuolis“.

„Kochanka Manuela“.

lia nuotaika, gražiai vaizdais, žaismingu mu ir tiesiog žavumu.

Vyresnių grupėje trečios vietos laimėtojos pedagogės Jurgitos Stravinskienės „Vasaros etiudą“ apie berniuką smuikininką daugelis žiūrovų apibūdino kaip patį smagiausią, linksmiausią ir maloniausią nuteikianti filmą.

Antrą vietą šioje grupėje laimėjo latvės iš Rygos Viktorijos Eksta ir rusės lietuviška pavarde Annos Laurinavičiūtės iš Sankt Peterburgo duetas už filmą „Šuolis“ apie pantomimos aktorių klajones po Kauną. Fotomenininkas R. Rakauskas negailėjo komplimentu už profesionalų temos realizavimą: „Matyt, kad kūrybinė komanda atidžiai pasiruošė darbui. Žiūrėdamas filmą vis galvojau apie jo pavadinimą, išskaidžiusi visas dvejones kūrinio pabaigoje. Puikus finalinis akcentas, kuris kaip šautuvas iššauna kulminaciniu momentu.“

Pirma vieta skirta Lenkijos studentei Aleksandrai Snežek už erotinį etiudą „Kochanka Manuela“. VDU Lietuvos fotografijos istorijos programos kūrėjas A. Vaitkevičius su pasitenkinimu reziumavo filmo privalumus: „Intriguojantis siužetas, sumanai pritaikyti techninės montavimo galimybės, idealus įgarsinimas. Aistras kaitina pamažu atskleidžiama uždanga, iš po kurios išnyra simpatiška apnuoginta gržuolė.“

Jaunesniųjų grupėje trečią vietą užėmusi Sankt Peterburgo kūrėjų Ksenijos Ivanovos ir Ksenijos Nikolajevos filmą „The old Age the New Day“ kino kritikas G. Jančauskas apibūdino kaip patį profesionaliausią ir techniškai sudėtingiausią: „Jautėsi, kad autorai prieš pradėdami dirbti apmąstė, ką ir kaip filmuos. Kiekviena scena kruopščiai surežisuoja, vizualiai skoningai ir kinematografiškai pateikta. Puikiai parinktas apšvietimas, ideali kadro kompozicija, stilistinė išraiška, asociatyvus siužetas. Tokį filmą norisi žiūrėti antrą ir trečią kartą, nes pagrindinė idėja – kintančio laiko atminties išsaugojimas – turi išliekamą vertę.“

Antra vieta skirta maskvietės Alinos Beļenkajos darbui „Melancholy“. Meno kritikas T. Pabedinskas akcentavo, kad „filmas „Melancholija“ iš kitų konkurso dalyvių išsiskyrė itaigiu fotografijos (kartu ir kinematografijos) vizualinės raiškos priemonių naudojimu. Apgalvotai pasirinktas mažas ryškumo gylis, kintantis fokusavimo taškai, nespavolto vaizdo estetika. Filme šie, atrodytų, formalūs sprendimai tapo ir turinio dalimi – jie perteikė melancholią, ilgesį, kūrė iracionalių vidinių išgyvenimų ir vaizdinių išspūdį. Būtent nuotaikos, atmosferos perteikimu, o ne aiškiai siužetine linija šis darbas ir išsiminė. Atrodo, autorai aiškiai žinojo, ką nori išreišksti savo kūriniu ir sėkmingai išgvendino sumanymą“.

Pirmos vienos nugalėtojos klaipėdietyje Janos Lohdės darbą „Between Dreams, Clouds and Nonsense“ apibūdino M. Kiaušaitė: „Filmo pradžia išsyk patraukia dėmesį, tiesa pasakius, prieš akis net iškyla Adele's „Chasing pavements“ muzikinio klipo vaizdiniai. Matyt, kad darbas atliktas techniškai kruopščiai, manau, jėdėta ne viena valanda darbo. Gana įdomus elementas, dažnai aptinkamas fotografijoje, bet gerokai rečiau matomas kine – žaidimas atspindžiais, simetriškai asimetrišku vaizdu. Kita vertus, nors pavadinimas ir pabrėžia tam tikrą darbo susiskaldymą, eklektiką, galiausiai nevientisumą, mėgautis trukdo dažni vizualinio ritmo šlubčiojimai, permušimai. Aišku, koks gi tas sapnų ritmas ar tėsttinumas – su nuosekliau mastymu jie tikrai neturi daug bendra. Visgi žiūrint norėtusi, kad tokiai akmenukų atsiradimas ant kelio būtų kaip nors pagrįstas – ogi dabar sukiejosi tarp prasmų ir beprasmybės, ratai šokčioja, vežėčios kratosi, o kodėl – nežinia. Iš kitos pusės, nesunku suprasti, jog realybė, kurioje atsiduri, nauja, nepaklūstanti kasdienybės taisykliems. Tuomet ir nudžiungi – autorė ne vaizduoja ar atkarstoja, jis kuria!“

Lieka tikėtis, kad fotofilmų kūrėjų aruodas dar tik pradėtas semti, kad, kaip ir pozicijoje, jis niekada nepasieks dugno.

Žmogus žmogui – žmogus

Miglita KAŠETIENĖ

Pangėja – prieš 300 milijonų metų Žemės rutulyje susiformavęs vientisas žemynas, kuriame, regis, žmonija buvo nedalomas vienetas. Edmundo Kolevaičio „Pangea“ – 12 metų darbas, apvainikuotas beveik 300 spalvotų fotografijų albumu, kurį galima apibūdinti terminu *humaniskumas*. Vientisas pasaulio vaizdas, giluminis kiekvienam iš mūsų esantis pirmapradiškumas, kurį vargu ar kada pakeis istorinės laiko aplinkybės – tokios mintys kyla žvelgiant į fotografo darbus.

„E. Kolevaičio fotografijos nėra egzotika, tai toli gražu ir ne turinės nuotraukos, o socialinis realizmas“, – renginio metu kalbėjo albumo sudarytojas, fotografas Aleksandras Macijauskas. Iš tiesų jokios egzotikos darbuose nėra, priešingai, tai labai natūralaus žmogišumo pajauta ir pagava. Sustabdyta buvio akimirką, būdinsga ir sava kiekvienam iš mūsų. Bene ryškiausios – portretinės fotografijos, kuriose susiduria dvasinio ir fizinio gyvenimo plotmės – jose žmogaus natūralumas išryškėja žvilgsnyje, odos raukšlelėse, lūpų kampučiuose. Matai (net neprivalai būti meno žinomas) asmens harmoniją su visa žmonija. Atrodo, autorius fotografavo žmogaus sielą, ne išorę, o vidų.

Renginio vedėja rašytoja, vertėja, kritikė Erika Drungytė foatalbumo pristatymą pradėjo eileraščiu, taip sujungdama dvi žmogaus kūrybos sferas – poeziją ir fotografiją. Beje, ji dalyvavo ir rengiant albumą leidybai,

papildydama fotografijas savo tekstais. Renginiui įpusėjus poetė atskleidė, kad fotografas yra prisipažinęs: „Gražu, bet nesuprantu aš tos poeziros“, – ir perskaitė naują, specialiai E. Kolevaičiui kurta eileraštį. Kalbančiąjį apie menininko fotografijas, asmenybę buvo daug: be albumo sudarytojo A. Macijausko, menotyrininkas Tomas Pabedinskas, profesorė Palmira Jucevičienė. Autorių sveikino Aleksoto seniūnė Lukrecija Navickienė, Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčios rektorius kun. teol. lic. Kęstutis Rugevičius, visa leidybos grupė, pripažinus, kad tokio formato aukštostos kokybės knyga Lietuvoje buvo spausdinama pirmą kartą, tad pareikalavo išties nemenkų pastangų. Ir netgi E. Kolevaičio kaimynas, netikėtai išbėgęs į sceną ir visus nustebinęs savo atvirumu bei ekspresija: „Edmundai, tu esi kaip ta krūtis, maitinanti visą Kauną, o ypač senamiesčių.“ Ne paslaptis, kad E. Ko-

levaitis žinomas ir gerbiamas visų pirmą kaip Kauno senamiesčio gaivintojas ir puoselėtojas.

A. Macijauskas džiaugėsi išleistu albumu ir prisiminė, kad atrenkant fotografijas jomis buvo nuklotos visas patalpos grindys. Nors iš albumų ir neitiilo gausi E. Kolevaičio nuotraukų kolekcija, jis didžiavosi, kad leidinys vis dėlto yra videntas ir užbaigtas: „Knygą pradeda skaitančio žmogaus nuotrauka. Tokia pati idėja išryškinta ir leidinio pabaigoje.“ Garsus Kauno fotomenininkas renginio metu albumą „suskirstė“ tematiškai: nuotraukos, kuriose vaizduojamas dirbantis žmogus, portretinės fotografijos, kurias taip pat galima klasifikuoti pagal pagautą žmogaus nuotaiką, žvilgsni, mimiką, galiusiai – vienas dažniausiai E. Kolevaičio fotografijų motyvų – kūdikių žindanti motina. Kaip ta Pangėja – glaudžianti visą žmoniją. A. Macijauskas siekė perteikti pagrindinę autoriaus intenciją, idėją, teigiančią, kad mes visi tokie panašūs ir kartu labai skirtinė bei gražūs. Esame Žemės motinos vaikai. Fotografas ypač džiaugėsi nuotraukomis, kuriose išryškėja ne tik žvilgsnio galia, mimika, bet ir odos materija: raukšlės, poros, spalva.

Menotyrininkas T. Pabedinskas pabrėžė, kad fotografo archyve liko ne mažiau svarbių darbų, netilpusių į leidinį. Tačiau tokio žanro ir temos fotoalbumas yra pirmasis Lietuvoje dar ir dėl to, kad autorius pasirinko spalvotas fotografijas, kuriose spalvine gamma žaidžiamą profesionalią, suteikiant savitą papildomą reikšmę.

Lietuvos edukologė, profesorė, habilituota socialinių mokslų daktarė P. Jucevičienė pateikė savitą fotografijų interpretaciją ir stebėjosi autorius spinduliuojamų pasitikėjimu: „Antraip argi būtų žmonės sutikę fotografuotis?“ – retoriškai klausė ji. P. Jucevičienė remdamasi E. Eriksono amžiaus tarpnų metodika, pateikė keletą klausimų ir nustatė, kad jau nuo pačios vaikystės buvo tarsi „uzprogramuota“, kad E. Kolevaitis taps fotografu, bei išskyre pagrindines menininko savybes: mėlę žmogui, rūpinimąsi, veiklumą ir spinduliavimą pasitikėjimu.

„Žalgirio“ arenos amfiteatre vykusiame kauniečio fotografo, verslinin-

ko, senamiesčio kultūros gaivintojo E. Kolevaičio fotografijų parodos atidaryme ir fotoalbumo „Pangea“ pristatyme stebino ne tik nuoširdus lankytojų žavėjimasis ekspozicija, bet ir renginio atmosfera – ne kupina patoso, o kasdieniškai šventiška, šilta, jauki.

Na, o fotografijų autorius, aplankės daugiau nei 20 išairių pasaulio šalių ir padovanojės Lietuvai pirmą tokios tematikos albumą, nuoširdžiai dėkojo susirinkusiesiems, knygos sudarymo ir leidybos grupei, žmonai, ke-

liaujančiai kartu su juo. Kilęs iš Šakių rajono, menininkas prabilo su gražiu suvalkietišku akcentu...

Tiem, kurie ieško gyvenimo prasmės, kurie vis mėgina atrasti savo vietą pasaulyje, E. Kolevaičio fotografijos atsakys, kad žmogaus erdvėlaikis – čia ir dabar. Kad prasmė ir yra pats gyvenimas: darbas, šypsena, rūpestis, gimimas, augimas, bendrystė – tiesiog buvimas.

Parodų cikle „Duetai“ debiutavo grafika

Ugnė KRAULAIKYTĖ

Galerijos „Aukso pjūvis“ ren-
giamame parodų cikle „Duetai“
paprastai matydamo tapytojų
kūrybos vaisius. Tačiau ką tik ati-
darytoje naujoje ekspozicijoje
lankytujus pasitinka grafika – čia
pristatomi grafikų Romualdo Čar-
nos (g. 1939) ir Algirdo Pakeliū-
no (1938–2003) darbai.

Menininkus sieja ne tik meilė
šiam žanrui, bet ir gimtasis kraš-
tas – abu autorai kilę iš šiaurinėje
Lietuvos dalyje įsikūrusių kaime-
lių. A. Pakeliūno tėviškė – Pasval-
lio rajone esantis Dovydų kaimas,
R. Čarnos – Simoniškės Pakruojo
je. Grafikų pažintis prasidėjo tuo-
metiniame Valstybiniame dailės
institute (dab. Vilniaus dailės akade-
mija). R. Čarna studijuoti grafi-
ką pradėjo dvejais metais vėliau už
bičiulį A. Pakeliūnų, pabaigus ins-
titutą abiejų keliai atvedė į Kauną.
A. Pakeliūnas paskirtas dirbtis
„Šviesos“ leidyklos meniniu re-
daktoriumi, ten pat buvo pakvies-
tas ir R. Čarna, tačiau kolegos čia
jau nerado. „Valdiškas darbas jam
netiko. Algirdas taip pat dirbo žurna-
lo „Nemunas“ redakcijoje, bet
ir iš jos išejo. Sakė, šio darbo re-
zultatų parodoje nepakabinsi“, –
prisimena grafikas R. Čarna. Kal-
bėdamas apie bičiulį tėzia: „A. Pa-
keliūnas buvo labai stiprus grafi-
kas. Dalyvaudavo respublikinėse
parodose, atstovavo Lietuvos gra-
fikai užsienio šalyse. Galbūt dabar
šis medžio raižymo meistras pri-
mirštas, tačiau tuomet negalėjo
likti nepastebėtas. Jis apdovano-
tas diplomais, o 1971 m. įvertintas
TSRS Dailės akademijos sidabro
medaliu. Negalima nuneigtii, kad
A. Pakeliūnas buvo savitas ir įdomus
grafikas. Jis sukūrė ne tik pla-
čiau žinomų ksilografijos ciklų,
darbų mišria technika, bet ir lie-
pos medžio reljefų, kurių buvimo
vieta dabar, deja, nežinoma.“

Bene geriausiai žinomas A. Pa-
keliūno medžio raižinių ciklas –
„Kauno senamiestis“ (1967–
1972). Siauros gatvelės, uždari se-
namiesčio kiemai, architektūri-
nių paminklai buvo įamžinti
kruopščiuose grafikos lakštuose.
Tačiau jo dėmesį traukė ne tik ur-
banistinis, bet ir gamtos, ypač
gimtojo krašto, peizažas.

Meno gerbėjams mažiau paži-
tamas A. Pakeliūno spalvotosios
grafikos palikimas – tušu, pastelėmis
atliki darbai. Šią kūrybos
dalį didesniams žiūrovų būriui at-
veria „Duetų“ paroda, kviesdama
susipažinti su įvairios tematikos
autorius kūriniais („Atgimimas“
(1989–1990), „Neringa I, II“
(1984), „Skulptūros valandos
(Bronius Zavadskis)“ (1987) ir
kt.). Pasirinktus motyvus dailininkas
užlieja impresionistišku švie-
sos virpėjimu, todėl jo darbams
būdingas giedros ir lengvumo po-
jūtis.

R. Čarnos grafikos lakštuose
justi meditatyvus susitelkimas,
žvilgsnis projektuojančias ne iš akimirkos trumpalaikiškumą, o iš il-
gėliau besitęsiančias dvasines bū-
senas. Šiam dailininkui taip pat
ypač svarbi Šiaurės Lietuva. Jos
lygumos ir aukšti dangūs grafiko
paveiksluose virsta placiais to-
liais ir erdvėmis.

„Abu su A. Pakeliūnu esame iš
lygumų krašto, gimus gamtoje ir su
ja tarytum bambagysle suaugę.
Mano vaizduojamoje gamtoje gan
daug improvizacijos. Iš pradžių
mano grafika buvo nespalvota,
kūriau daug portretų ir kitų kom-
pozicijų, tačiau ilgainiui pajautau
spalvos ir erdvės ilgesį. Pradėjau
ieškoti naujų techninių sprendimų,
kad galėčiau atverti tolumas,“ – pasakoja R. Čarna.

Dailininko grafikai būdingas po-
etiškas melsvas koloritas, kuriantis
ilgesiu dvelkiančio susimastymo,
lyriškos ramumos atmosferą. Sidab-

Algirdas PAKELIŪNAS. „Neringa II“. 1984 m.

ruoti, melsvai pilkšvi tonų sąskambi-
ai, pasak R. Čarnos, yra Šiaurės
Lietuvos dovana. Dailininkas pri-
sipažista nemégstas vienkartinių
efektų, jam daug mieliau panirti į
gelmiškesnes būsenas.

Parodoje eksponuojami darbai
atskleidžia spalvinus bei temati-
nius R. Čarnos ieškojimus: laks-
tai suliepsnoja raudoniu („Ateina
ugnelė, ateina“ (2010), „Ugnies

arka“ (2010), „Vienišo žmogaus
šešėlis vakaro peizaže“ (2011), te-
mas praplečia atsiradusi Arleokino
figūra. Ji, pasak autorius, yra pui-
kus būdas pasislėpti, netiesiskai
išsakyti mintis: „Arlekinas – tai
mano draugas, kuris leidžia labai
laisvai improvizuoti. Kaip Marce-
lijus Martinaitis improvizavo pa-
sitelkdamas Kukutį, taip aš savo
mintis patikiu Arlekinui. Jis gali

nesigėdydamas kalbėti mano var-
du, per jį aš esu nebe aš.“

Šis grafikų „Duetas“ pirmasis,
bet, žadama, nepaskutinis. Kitą
met ketinama pratęsti projektą
praplečiant eksponuojamų kūri-
nių žanrines ribas – pristatyti
tekstile, skaitmeninę grafiką ir kt.

Grafikų R. Čarnos ir A. Pakeliū-
no paroda veiks iki **gruodžio 3 d.**

Romualdas ČARNA. „Gervių šokis“. 2011 m.

Romualdas ČARNA. „Ateina ugnelė, ateina“. 2010 m.

„Raigardo“ pleneras – visada laukiamas, kas kartą kitoks

Erika DRUNGYTĖ

Kiekvienas Lietuvos regionas gali pasigirti organizuojamais dailės plenerais. Ši kūrybos forma gal artimiausia šiuolaikinėms menų dirbtuvėms, tačiau pleneras išlaiko esminius dar iš XIX a. ataidinčius dėmenis – kontempliatyvi aplinką tapytojams ir darbo organizavimą gamtoje arba vietovėje, atveirančioje ypatingą gamtovaizdį. Ivaizui entuziastų rengiami plenerai tampa tų vietų vizitine kortele, kultūros procesui reikšmingais reiškiniais arba trumpai žybtelėjė nukasta, tepalikę menką pastangos ispaudą. Tai labai svarbu kūrėjui. Vieni plenerai iš tiesų kviečia kurti, sudaro palankias sąlygas, geba suburti tarpusavy rezonuojančių dailininkų grupę, o vertintojai beveik visada gali tikėtis puikių rezultatų. Kitiems svarbu paskleisti žinią apie įvykių, atlikti judesį, tačiau ta trumpalaikio reiškinio energija veikia priėmėjā – nei kūrybinė komanda, nei paroda, nei organizatorių pastanga neįtikina komandos, vertintojo, žiūrovo. Kadangi pasiūla ganėtinai plati, menininkas gali ir turėti pasirinkti. Regis, kai kurie plenerai jau galėtų tapti ir varžytuvų objektais – į juos patenkinturėtų būti ir garbė, ir malonumas. Tačiau čia stabtelkime. Nes vienems rūpi garbė siauraja prasme, šiaisiai laikais sakytume – vadybine, o kitiems svarbu principinės nuostatos: galimybė pasinaudoti kūrybai tinkamomis sąlygomis, susišaukti, įgyvendinti sumanymus, susitikti su panašaus lygio menininkais, pasidalinti patirtimi ir pamatyti rezultatus bendoje parodoje, išryškinančioje kontekstus, tendencijas, meistrystę.

Kultūros ir meno savaitraštis „Nemunas“, bendradarbiuojamas su tarptautiniu poezijos festivaliu „Poetinis Druskininkų rudo“¹, kasmet dėl sutampančių datų gali pasižvalgyti ir po tarptautinio tapybos plenero „Raigardas“ užkulisius. Kokiu tik temu negvildeno ta pytojo Sauliaus Rudziko organizuojamas „Raigardas“ – „Smėlio tiltai“, „Šiapus ir anapus“, „Aš ir mano Aš“, „Amžinas M. K. Čiurlionio įspaudas“, „Romantizmas – praeities projekcijos šiandien“. Tryliką metų organizuojamas pleneras sukausi apie vieną aši – M. K. Čiurlionį. Tačiau gebėjimas kas kartą

išskelti naujus uždavinius, aktualizuoti įdomią temą, suburti diskutuojančius menininkus ši reiškinį vis atnaujina. Labai svarbu, kad Druskininkų miestas, Pietų Lietuvos pasienio zona, į tradicinių profesionaliosios kultūros renginių sąrašą „Raigardo“ plenerą gali įrašyti ir kaip puikų partnerystės pavyzdį. Kasmet tapti čia atvyksta dailininkai iš Ukrainos, Baltarusijos, Lenkijos, Latvijos, Vokietijos. Tie nenutrūkstami saitai su kolegomis iš skirtingas politikos kryptis pasirinkus valstybių yra samoningai vykdoma misija, kurios uždavinys – ne tik sudaryti galimybes Lietuvoje kurti ukrainiečiams, baltarusiams, bet ir keistis informacija, išlaikyti ryšius, priimti signalus iš tokios erdvės, kurioje nebenorėtume vėl gyventi.

Ar galima būtų „Raigardo“ plenerą priskirti prie geidžiamų, savitų, įsimintinių? Taip, tai yra tradicijas įtvirtintęs reiškinys, neabejotinai pozityvus profesionaliosios kultūros ženklas, atspindintis regioninės kultūros politikos prioritetus. Kita vertus, M. K. Čiurlionio įspaudas mūsų kultūroje tikrai amžinas, tad gerbtina pastanga ši vardą įtvirtinti šiuolaikinės kultūros kontekste. Šis pleneras laukiamas. Dauguma dailininkų, kurie tame dalyvavo, tikisi būti pakvesti dar kartą, patys teirausasi apie tokią galimybę. Galiausiai neteko girdeti neišgiamą atsiliepimą apie šio projekto parodas. Kasmet parengiamą puiki ekspoziciją, ir dalis plenero darbų papildo kolekciją, kuri, tikėtina, kuriais nors jubiliejiniuose projekto metais bus pristatyta atskiroje parodoje.

2012 m. „Raigardas“ mėgino atsakyti į klausimą, kiek šiuolaikiniame mene, tapyboje aktualus romantizmas. Kaip jis transformuoja? Kokios dviejų didžiųjų Lietuvos ir Lenkijos menininkų – dailininko M. K. Čiurlionio ir poeto J. Słowackio – sasajos bei įtaka šios dienos kultūros procesams? Kiekvienas plenero dalyvis jei ir neatsakė į šiuos klausimus, tai tikrai galėjo stabtelėti ir suklusti. Ypač tomis akimirkomis, kai rūpestingas organizatorius vežiojo po ypatinges to krašto apylinkes ir mėgino atsižverusiai vaizdais pasakyti, kodėl M. K. Čiurlioniui ir kitiems menininkams buvo svarbus Raigardas, koks yra Druskininkų savitumas,

Linas Julijonas JANKUS. „Upelio vingis Padumbliuose“.

kaip švityti M. K. Čiurlionio namų aura, kuo skiriasi Dzūkijos spalvos nuo kitų regionų.

Plenero „Romantizmas – praeities projekcijos šiandien“ dalyviai nuoširdžiai atsiliepė į kvietimą atsiduoti kūrybai. Ypač visus mobilizavo Arvydas Kašauskas, pradžioje gal gluminės intensyviu kasdieniu darbu – nuo ryto iki pavakarių jis stovėjo prie drobių lauke ir beveik be pertraukų tapė, tarsi komentuodamas situaciją: „Yra tik čia ir dabar. Reikia padaryti viską, ką gali.“ Šis menininkas inspiravo ir kitus plenero dailininkus susišaukti ir negaišti laiko veltui. Plenero paroda džiugiai nustebino – ir darbų gausa, ir įvairove, ir meistriškumu. Linas Jankus, A. Kašauskas, Elma Šturmaitė, Valdas Gilius, Saulius Rudzikas, Darius Joneika, Asta Stasionytė – toks lietuvių būrelis. Latvijai atstovavo Gunta Milersonė ir Andris Vytuolas, Ukrainai – Salomija Kovtun ir Gana Bulkina. Vienas svečias iš Lenkijos neatvyko dėl ligos, o dar vienam ukrainiečiui sutrukė formalumai pasienyje. Tad ši kartą dominavo skirtingu karto lietuvių dailininkai. Pasak renginio viešinės, vienims puikiai pažįstamos Irenos Mikuličiūtės, parodos kontekste ypač išsiskyrė Gunos Milersonės ir S. Rudziko darbai. Bet kiti vertintojai išreiškė nuomonę, kad pa-

Arvydas KAŠAUSKAS. „Peizažas“.

roda labai stipri, tokia ekspozicija papuoštu bet kurią dailės galeriją. Ir apie kiekvieną dailininką būtų galima pasakyti bent po kelis sakinius. Tačiau to tikimės iš menotyrininkų, taip retai savo noru besilankančių pleneruose, taip retai aptariančių šiuolaikinės dailės procesus.

P. S. Kadangi šiuolaikinis žmogus yra be galo mobilus, kiekvienas gali minėtų dailininkų kūriinius pamatyti Druskininkuose. Iš „Mažosios“ galerijos jie keliauja į „Druskininkų kolonadą“ (V. Kudirkos g. 22) ir ten lauks lankytojų iki Naujuųjų metų.

Gunta MILERSONE. „Rugsejis“.

„Raigardo“ pleneras baigiasi parodos atidarymu.

Misteris ir misis Martinai (Gintautas Bejeris ir Violeta Steponkutė), tarnaitė Meri (Simona Bladženauskaitė).

Debiliško miesčionizmo (s)pjūvis

Gediminas JANKUS

Absurdo teatro samprata nūnai tapusi itin madinga ir vartojo mama įvairiausiais kontekstais, tik itin re-tai tikraja prasme. Bet kokią kvailią, beprasmišką situaciją, nepaaiškinamą atvejį krikštijame „absurdo teatru“, net nesusimąstydami, kad tasai „absurdas“ tampa realybę, nuolatine tikrove, o tos tikrovės pagrindiniai personažai – mes patys, beprasmybės, visuotinės kvailybės aukos, išitraukę ar ištrauki i masinių psichozių verpetą. Visuotinis kvailinimas ir bukinimas pasiekė katastrofinį mastą, rezultatai akivaizdūs ir šiuo atveju tikrojo absurdo teatro teoretiškai bei praktikai rizikuoją likti nesuprasti ar net nušvilpti.

Tačiau Kauno kamerinis teatras, sumanęs pastatyti tikrają, absurdistų judėjimo pradžią ženklinančią Eugene'o Ionesco absurdo komediją „Plikagalvė dainininkė“, ne tik eilinių kartų irodė savo kūrybinį pajégumą, bet ir tiksliai pataikė į aktualų taikinį – absurdas, vykstantis scenoje, tampa itin konkrečių mūsų visuomenės dalių atspindžiu, vykusiai atskleidžia dvasinio luošumo ir vyraujančio bukumo atmosferą. Spektaklio režisierius Stanislovas Rubinovas, vengdamas grotesko ir bet kokio šaržavimo, perteikia personažų gyvavimą – būtent gyvavimą – pakankamai rimtai ir santūriai, taip pasiekdamas parodoksalus efekto. Juk lengvas humoras, retsykiai prasiveržiantis veiksmo metu, švelni ironija, pa-lydėta šypsniu – tik realybės iliuzija, tiksliau – jos parodija.

Pamažu suvokiamo, kad toji parodija negailetinga, skaudi, kad režisierius sąmoningai pradžioje užliūliuoja žiūrovus, dar ieškančius ar laukiančius logiško, sveiku protu paaiškinamo, tradicinio siužeto, veiksmo ar vyksmo. Prunkščiojimai galų gale pavirsta nejaukia tyla. Juk kaip tasai Nikolajaus Gogolio herojus galime sušuktis: „Iš ko juokiatės? Iš savęs juokiatės...“

Iš tiesų spektaklio personažai,

ijkūnijantys visišką gyvavimo ar gyvensenos beprasmybę, iracionalumą, bukumą, norom nenorom galų gale priverčia pažvelgti į save ar savo pažiastamus ir pasijusti kiek nemalonai, žinomoje aplinkoje atradus panašių veikėjų – įtikėjusių savo banaliom tiesom, reikšmingų, neabejojančių savo verte ir išmintimi, o iš tiesų kvailų, pasipūtusių tuščiagalvių pūzrų, rimbais veidais postringaujančių apie nieką.

Tokie niektauškiai, ijkūnijantys aplinkui vyraujantį absurdą, yra misteris ir misis Smitai (Vytautas Gasiliūnas ir Kristina Kazakevičiūtė). Aktoriai tiksliai ir įtikinamai perteikė dviejų miesčioniškų snobų debilišką pasauležiūrą, apsiribojančią sočia vakariene, laikraščio skaitymu ir nuo bet kokios realybės atitrūkusiais svaičiojimais. Misis Smiti plepsi nesustodama apie viską ir, žinoma, jai atrodo, kad gana išmingingai... Tuo metu misteris Smitas dažniau išlaiko reikšmingas pauzes, papse-damas pypkę ir spoksodamas įtuščią laikraščio lapą. Tačiau ir tos pauzės tampa iškalbinga detale konstruojant buką pasaulėli be normų, taisyklių ar elementarių reikalavimų. Jokios mums įprastos realybės. Neapleido išpūdis, kad šie herojai išties pasiklydo ir atsidūrė mūsų gyvenime neplauotai, bet jiems tatai né motais, ir jie toliau sėkmingai tėsia savo įprastos gyvensenos liniją.

Absurdiška nereali gyvensena dar ryškesnė kitos poros – misterio ir misis Martinų – duete. Taip pat pagirtinės Gintauto Bejerio ir Violetos Steponkutės darbas. Kvailiausia situacija, dialogų katinys, juoką ar ašaras keliantys jų pasiaiškinimai skamba itin rimtai, realistiškai, stanislavskiškai. Ir tampa taiklia, įsimintina tokio teatrino stilus ir vaidybos manieros bei mokyklos parodija.

Egzaltacija, pozos, realistinės detalės, šmaikštus psychologinio teatro klišių parodijavimas – viena iš svarbesnių spektaklio linijų. Režisierius S. Rubinovas ir aktoriai ne tik pajuto ir perskaitė šią E. Ionesco kūrinyje užslėptą prasmę. Jie ją perteikė meistriškai, niuansuotai ir prikišamai atskle-

Misteris ir misis Smitai (Vytautas Gasiliūnas ir Kristina Kazakevičiūtė), Angliskas laikrodis (Simona Bladženauskaitė).

dė, kad tradicinės realistinės teatras yra, pasak dramaturno, nedoras, melagingas teatras. E. Ionesco jį vadino apgavikų teatru, nes realistinio veikalo autorius kartu su teatru stengiasi ką nors irodyti, patraukti žmones, juos įtikinti. Toks teatras visų pirma yra ideologinis. O bet kokia ideologija – melas ir apgavystė.

Tokios absurdizmo manifestacijos spektaklyje neišgirstame, tačiau ideologijos ir tikrojo, „sveik proto“ realizmo tikrai nerandame. Aktoriai puikiai perprato žanro ir autoriaus žaidimo reikalavimus. Tačiau parodijuodami ir pasitycio-dami iš subuitinto realizmo bei tradicinio melo teatro spektaklio kū-rėjai, manau, sugebėjo atskleisti daug gilesnius ir skaudesnius klo-dus. Visų pirma tai bukagalviškos miesčionizmo esmės užčiuopimas, to pavojingo visuomenės užkrato-masinio debilėjimo – plitimas. Smitų ir Martinų šeimynelių arba-tėlės gérimas tampa debilizmo ri-tualu. Prisiminkime klasiką – „veikėjai ramiai geria arbatą, o tuo metu dūžta jų likimai...“

„Plikagalvėje dainininke“ –

priešingai. Čia nedūžta likimai, jų paprasčiausiai nėra. Vyrauja tik momento nauda, kasdienybė, po-litika. Absurdiškos skaičiuotės, laikraščių temų parafrazės – per-malatos, perkailintos. Žemo lygio apkalbėlės ir akivaizdus herojų kvailumas. Čia viskas apversta aukštyn kojom, net laikas. Smitų namuose laikrodis muša valandas

bet kaip, bet kada. Ta detalė (at-gijusio ciferblato) ir tarnaitės Meri (Simona Bladženauskaitė) iši-veržimai į vyksmą tampa vyku-siais bukos aplinkos vardikliais. Tačiau bene ryškiausiai sudebil-e-jusios bendruomenės dvasią perteikė Brandmajoras (Aleksandras Rubinovas). Brandmajoras buka-galvišku tarškėjimu, kvailiausiom pasakėjimom ir anekdotais, pamokymais ir replikomis demonstruoja kažkokį amorfiską, amebišką padarą, tipini išsigimstančios vi-suomenės astovą, nesiskiriantį su savo vandens žarna ir šalmu net prie arbatos stalelio...

Beje, gal kiek ir trikdė tie Brandmajoro eilinio ugniagesio atributai. Gal veikėjas būtų dar įtaigėnis, papuoštas smokingu ir

žérinčiu variniu šalmu? Šiuo atveju A. Rubinovas labiau akcentuoja personažo komizmą, tai atitinka tam tikrą absurdo teatro sam-pratą – veikėjai-klounai, nežinia, iš kur atklydė ir kur keliaujantys, tačiau galų gale tampantys sim-boliais. Be abeo, Brandmajoras taip pat virsta manijos, įtarumo, bukumo simboliu.

Spektaklį pagyvino Komentatorė (Daiva Škelevaitė), tampanti tam tikra vienintele logiška (realistinė) jungtimi tarp žiūrovų ir absurdiškų veikėjų, o Kalbantys paukščiai (Alma Masiulionytė ir Edita Niciūtė), pasitinkantys ir po spektaklio palydintys žiūrovus fo-jé, itin vykusiai panaudoja ne tik absurdio komedijos parafrases, bet ir subtiliai primena, kad mes esame ne tik absurdisko teatro žiūrovai, bet gal ir dalyviai...

Taip, tai debiliško miesčionizmo esmę atskleidžiantis Kamerinio teatro spektaklis, per absurdiškų personažų prizmę skatinantis mus visus kartkartėmis pažvelgti į save ar pažiastamus iš šalies. Ypač geriant arbatą. Nebūtinai angliską.

Gintaro ČESONIO nuotraukos

Neišskaidomas MES

Keista buvo Kauno senamiestyje pastebėti užsienietį labiau nei visi praeivai lietuvių besidomintį reklaminiais politikų lankstinukais. Kam jam to reikia? Dabar atsakymas jau visiškai aiškus. Pagal LR Kultūros ministerijos remiamą rezidencijų programą Kaune ne taip seniai atsidūrė pirmasis menininkas – fotografas iš Vokietijos Andreasas Langenas, kuriam tai pirmas vizitas į kitą šali su nauju fotografinės projekto. Tačiau tai tik pradžia. Fotografų sąjungos Kauno skyriaus pirmmininkas Gintaras Česonis džiaugėsi, jog šioje rezidencijų programe ateityje rengiasi dalyvauti ne tik menininkai, bet ir parodų kuratoriai, muziejininkai, kurie sudarys parodas Lietuvoje, o vėliau veš jas eksponuoti į kitas Europos galerijas.

Spalio 6–16 d. Kauno fotografių galerijoje vienėjės menininkas jau keletą metų plėtoja projektą „Apie demokratiją“, kuriame fiksuoja demokratijos procesai Vokietijoje. Vizito metu fotografas taip pat domėjos panašiais dalykais – neseniai Lietuvoje pratūžusia priešinkime kampanija, rinkimais bei juos lydėjusiems aktualiom. Tai nebuvo neatrasta žemė, nes panašų fotografių ciklą jis jau kūrė Vokietijoje,

kurioje, pasak menininko, nedaug kas skiriasi nuo mūsų šalies. Spalio 15 d. Kauno fotografių galerijoje surengto susitikimo metu autorius pristatė ir ankstesnius savo darbus, kurtus Vokietijoje, Šveicarijoje, Rusijoje, bei Lietuvoje užfiksotus kadrus.

A. Langenas, suprantama, nekalba lietuviškai, todėl su žiūrovais teko susišnekėti fotografių kalba, kuri gana universalė ir aiški visiems. Tiesa, daugelį nuotraukų, kurios savytai, sekdomas autorius sumanyta koncepcija, fiksavo tam tikrus objektus, teko aiškinti tekstu. Tai viškai suprantama, nes A. Langenas jau dviečimt penkerius metus dirba ne tik fotografo, bet ir žurnalistu darbą – vaizdas ir tekstas jo gyvenime sudaro nedaloma visumą. Be to, jis dar ir dėsto fotografių studiem, tik žengiantiems į „laisvajai“ meninei fotografių pavojingą, bet fotografiniam „verslui“ daug palankesnę zoną. Taip, kalbėta ir apie tai, nes ši situacija persekioja menininkus beveik visur, net ir saugiojoje, turtingoje Vokietijoje. Ir ten profesionalai menininkai iš kūrybos pragyvena labai retai. Tai gali sau leisti patys geriausieji, iškilusieji (gal kokie penki procentai), kurių

darbai atitinka aukščiausius kūrybiinius reikalavimus ir tinkamai poreikiams tenkinti. Tokia situacija susiklostė pamažu. Iki 1964 m. Vokietijoje fotografiuoti apskritai buvo labai sudėtinga, nes reikiėjo gauti tam tikrus leidimus, išgerti reikiama išsilavinimą. Vėliau įsikūrė fotografių organizacija, siekusi daugiau laisvų ir liberalumo. Ši organizacija iki šiol leidžia du svarbiausių fotografių leidinius, kuriuos dabar vis dažniau keičia ar papildo internetas.

A. Langenas savo kūrinius parodo labai retai, tačiau džiaugiasi bent retkarčiai galēdamas privalo-muosius darbus, susijusius su organizaciją, įmonių, sajungų reprezen-taciniems nuotraukomis, jų užsaky-mus pakeisti jam patinkančia laisva veikla – dažniausiai dokumentinė fotografių.

Idomu, kad A. Langenas visada dirba tik kaip komandos dalis, nors Kaune jis lankesi vienas – uždaryti biuro ir išvykti kartu su partneriu ne-galėjo. Jo geras draugas ir kolega – Kai Logesas, su kuriuo sukūrė due-tą „die arge lola“, tvirtesnį už bet kokią vedybinę sajungą, tad A. Lan-genas kalba grupės vardu – visada tik „mes“. Vienas jis niekaip nega-

lėtų padaryti to, ką įveikia drauge, nes kolega atlieka daug techninio darbo. Ši komanda kuo puikiausiai tenkina abiejų menininkų poreikius bei asmenines kūrybines ambicijas. Nuo 1988 m. tai jų identitetu žen-klas, kuris ryškesnis, labiau atpažįstamas nei tikrosios fotografių pa-vardės. Geras kolega, net draugas, pasak A. Langeno, atsirado visiškai atsitiktinai ir yra tarsi dangaus dovana.

„Fotografiuoti pradėjau 1990 m. Vaikščiodamas po slapčiausias pa-kampes rasdavau netikėčiausią da-lykų. Su kolega pradėjome fiksuo-ti mums įdomius interjerus. Svarbiausia buvo užciuopti kasdienos gyvenimo, mūsų laiko pulsą, todėl nie-kada nesirinkdavome stilistų sukur-tų, dizaino madomis sekantių inter-jerų. Kartais sunku suprasti, kas nuo-traukoje užfiksota, nes tai paslėptos, kasdien nematomos vietas – pa-vydzžiu, jūros akvariumo užkulisiai. Mes niekada nieko interjeruose nekeiciame, nerežisuojame. La-bai svarbi fotografių kokybė, nes parodų salėse jos rodomas gana di-delį formatą. Virtuvėlė verslo kom-paniijoje, Štutgarto pabėgelių gyvenamoji vieta, īvairios ligonišės, jų archyvai, keistos patalpos, kurios net neturi pavadinimų, tačiau sukaupusių kafkiską atmosferą, porceliano fabrikas, primenantis kalejimą, uni-versitetu patalpos, bažnyčios, bili-otekos – visa tai Vakarų ir Rytų Vokietija 1999–2000 m., savotiška to laiko istorija“, – savo darbų pristatė fotografas.

Antrasis fotografių ciklas – keistos, didžiules pinigų sumas kai-navusios, tačiau taip né vienos die-nos ir neveikusios atominės elek-trinės Vokietijoje šiandiena. Šios didžiausios ir tuo metu moderniausios jėgainės statybos darbai į pa-baigė įėjo tuo metu, kai įvyko Cernobylis nelaimė, sugriovusi gana ambicingus vokiečių planus, nes niekas jau nebėtikėjo, kad jis gali būti saugi. Suprojektuotas labai modernus, bet neišbandytas, nepati-kiemas reaktorius. Statybos kaina-vo septynias ar aštunios kartus daugiau, nė manyta iš pradžių, prie šio objekto vyko didžiausios demon-stracijos, aršūs policijos ir visuome-nės susirėmimai. Tačiau griuvėsiai liko, juos pagaliau įsigijo verslininkai ir apvertė pramogų parku. Tiesa, kai kurios erdvės vis dar prime-na Andrejaus Tarkovskio filmų kadrus, todėl šalia esantis pramogų parkas, višešučio kompleksas atrodo ypač kontrastingai. Šias patalpas vis dar saugo šarvuotos anks-tiai įrengtos durys, kai kur galime rasti kambarių, net restoranų, ku-riuose išlikę sumontuoti elektrinės įrenginiai. Pastatas, menininko nuomone, labai primena Kaune stovi „Baltijos“ viešbutį, kurio be-veik neimanoma nugriauti. Vokietijoje taip pat išlikę panašių stati-nių, tampančių savotiškais betono paminklais, žymintais tam tikro laikotarpio istoriją. Tiesa, Vokietijoje jie bent jau nestūksa miesto centre. Visgi labai ilgai nebuvo aišku, ką daryti ir su jau pastatyta, bet

nežinia kam tinkama elektrine. Da-bar joje įsikūrusi beveik svajonių šalis – nusiperki bilietą, o tada van-dens geri, gruzdintų bulvycių ir le-dų valgai tiek, kiek nori. Šalia li-kusių gana grësmingų didelių var-tų, anuomet skirtų radioaktyviems užtaisams gabenti, įrengtas pasakų namelį primenantis įėjimas į šian-dieninį parką – neįtiketini kontras-tai tikras atradimas fotografiui.

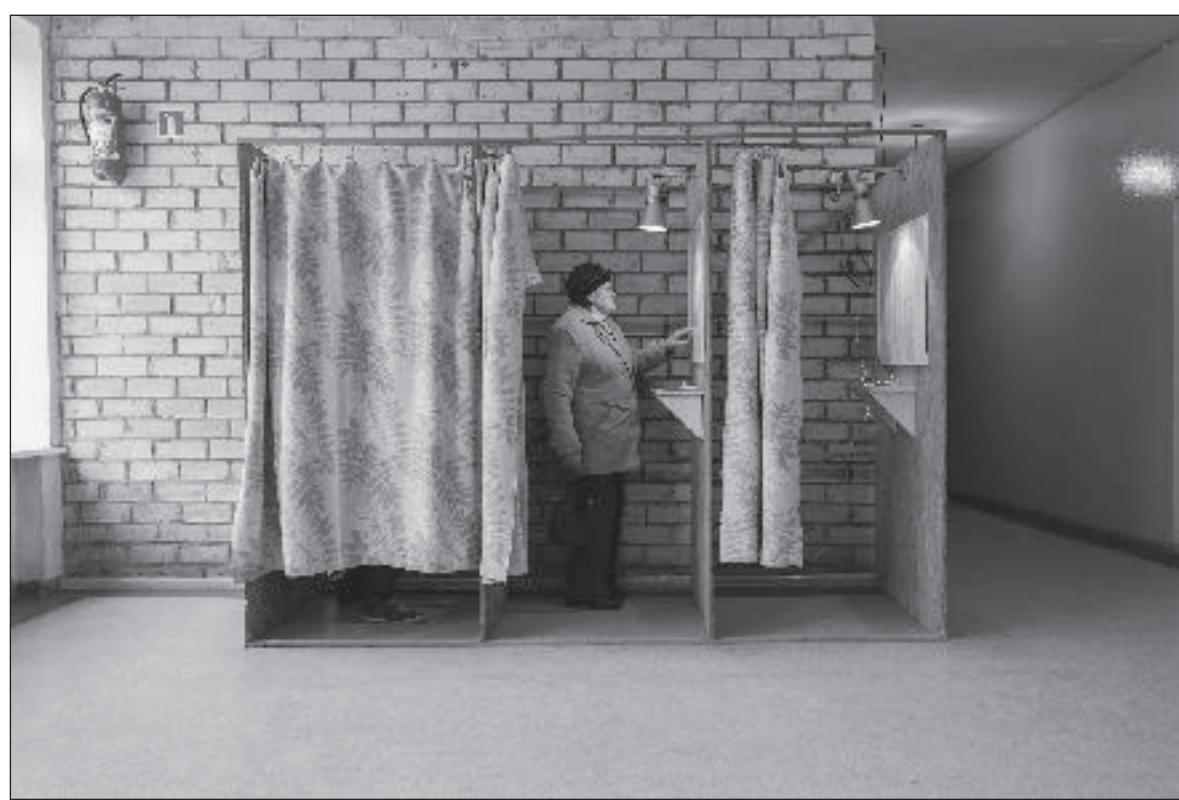
Dar vienas vėlesnis darbų ciklas pasakoja apie šiek tiek kitokias pa-čios fotografių funkcijas. Ji tam-pa ganetinai galingu kovos ginklu. A. Langenas su kolega užfiksavo, kaip nuotraukos naudotos vieno se-no vertingo pastato Štutgarte išsau-gojimo akcijoje. Miestas plėtesi ir rijo senus statinius, kurių vietoj kilo nauji. Net penkiolika metų vyko kova dėl senos geležinkelio stoties. Ji lyg ir baigėsi formaliu pra-laimėjimu – pastatas vis dėlto griaunamas – tačiau tam tikrų pokyčių vis dėlto galima pastebeti, nes į val-džią jau nerenkami tokius drastiškus sprendimus priėmę politikai.

Demokratijos procesą Vokietijoje fiksujantis fotografių ciklas pra-testas Lietuvoje. Pasirinkus tokia temą galima fotografiuoti beveik vis-ka, todėl nuotraukos kaupiamos ne vienerius metus. Kasdienio gyvenimo ženklai, rinkimų laikotarpis ir jau vykstančių rinkimų realios, keisti, kartais net kurioziski jas lydintys įvykiai, objektai. Kai kurios nuo-traukos absolūčiai universalios, o kitos – su paaškinimais, be kurių taptų bevertės. Kiekvienas daiktas šiose fotografiųose turi savo istoriją, prasmę arba tampa kažką ypatinga liudijančiais ženklais.

„Lietuvos rinkimų įvykius fiksavusios fotografių dar nėra visiškai baigtos. Tai tarsi eskizai, kuriuos vėliau reikės tvarkyti, tobulinti. Tačiau chronologine tvarka sudėtos nuo-traukos padės suprasti, kaip aš tai mačiau iš šalies būdamas čia dešim-ti dienų. Lankiausi daugelyje vietų: kaimuose, didžiuosiuose miestuose, Vilniaus televizijoje, rinkimų apygardose. Žmonės nusivilia gyvenimu ir vėl gržtę prie praeityje svar-bių dalykų – tai, kas vyksta pas jus, būdinga ir Rytų Vokietijai, todėl ir man gana gerai pažystama. Pats rinkimų procesas, kiek aš sugebu pa-stebeti, taip pat panašus. Viena ver-tus, man Lietuvoje fotografiuoti net paprasčiau, nes aš nemoku lietuviškai, todėl dirbu niekieno netrukdomas, tai, ką noriu. Tačiau taip kai kurios dalykus ir praleidžiu, nes pa-prasciausiai nesuprantu jų reikš-mės“, – apie Lietuvos patirtus išpu-džius pasakojo A. Langenas.

Rinkimai praėjo ir virto nesena istorija, kuriai teks brėsti, kondensuoti fotografiuose. Keičiasi, kad ten ji nuolat keisis. Net dokumentika nepajęgi gyvenimo parodyti to-kiu, koks jis yra iš tiesų, nes jo tokio apskritai nėra.

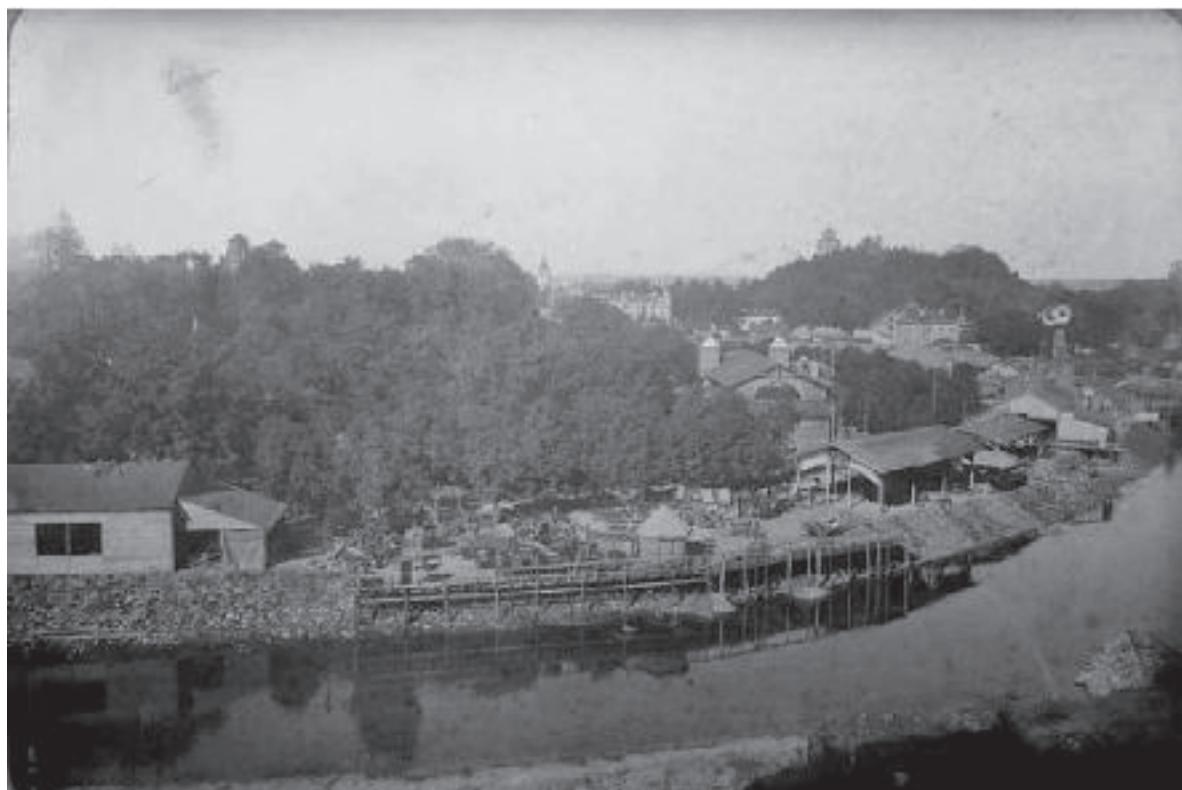
Parengė
Vėtrė LOKAITĖ

Taip rinkimus Lietuvoje matė Andreasas Langenas.

Semionas GIERUSAS. Černiachovskio paminklo atidarymas 1952 m.

Adomas DAUKŠA (arba Tyburcijus Chodžka). Vilniaus žemės ūkio ir amatų paroda Botanikos sode 1902 m. 1902, sidabro bromido nuotrauka, 37,8 x 57,5

Miestalaikio sluoksnių parodoje „Civitas Vilnensis“

Vilniaus galerijoje „Kunstкамера“ šiuo metu lankytojai gali gérētis XIX–XX a. kūriniams, kuriuose vaizduojamas senasis Vilnius. Tiesa, tai nėra „šalti“, „negyvi“, „niūrūs“ präfetės šešelai (nors galima aptikt iš tokiai). Eksponuojamoje parodoje stengiamasi aprépti keletą laiko sluoksnių, atskleidžiančių Vilniaus vaizdų estetiką, be to, pažvelgiant plačiau – į šio miesto žmones, gamtą bei istorinio, kultūrinio, įvairių tautinių paveldų kontekstus.

Vilniaus temai skirtoje parodoje eksponuojama per 40 autorių, arti 120 darbų. Kūrinių apima XIX–XX a. šeštojo dešimtmecio laikotarpio ribas. Kaip jau minėta, žanruose pozicijos neapsiribojama vien urbanistiniu peizažu, – čia esama ir portretų, plakatų, publicistinių vaizdų ir kt. Vilniaus siužetus parodoje iliustruoja tapyba, grafika, fotografija bei atvirukai; rodoma eskizų, piešinių, etiudų ir t. t.

Pavadinimas „Civitas Vilnensis“, anot rengėjų, daugiauprasmis.

Kaip pats žodis „civitas“, lotynų kalboje nusakantis tiek piliečių bendriją, tiek valstybę, kuri gali būti suvokiamas kaip piliečių bendrija, ar net miestą, uždarą bendruomenę arba bendros savybės vienjamą visumą, taip ir Vilnius – daugiaveidis, prieštaragingas, įvairiatautės mūsų istorijos ir kultūros atspindys, kuriame galime ieškoti įvairių tapatumo reikšmių.

Parodoje XIX a. autoriams atstovauja Jonas Kazimieras Vilčinskis, Antonis Oleščinskis, Na-

poleonas Orda. Stepono Batoro universiteto aplinką reprezentuoja lenkų kilmės universiteto dėstytojai Timonas Niesiolovskis, Juozapas Horydas, Bronislovas Jamontas, Edwardas Karniejas. Tarpukario Vilnių atspindį lietuvių avangardininkai: Vytautas Kairiūkštis, Vladas Drėma, Balyš Macutkevičius bei Vaclovas Kosciuška. Lietuviai dailininkai, prieškariu gyvenę Vilniuje, pasak menotyrininkų, skyresi nuo Kauno dailės mokyklos, kurioje domina-

vo ekspresionistinė tapyba. Vilniečių V. Kairiūkštio, Vlado Drėmos darbuose – avangardas, kurio nemėgė ir Stepono Batoro universiteto lenkų kilmės dėstytojai, tešę XIX a. klasikinės dailės tradicijas. Pokariui parodoje atstovauja lietuvių autorai Jonas Vilutis ir Emilia Liobytė, Leonas Linas Katinas, Juozas Kėdainis, žydų kilmės menininkas Rafaelis Chwolesas, baltarusių kilmės Semionas Gierusas, karaimų kilmės Bari Egizas bei kitų.

Galerijoje „akademija“ – paroda „Konstatacija“

2012 m. spalio 29 d. galerijoje „Akademija“ atidaryta Konstantino Gaitanži tapybos kūrinių paroda „Konstatacija“.

Autorius – jaunesnių kartos menininkas (g. 1977 m.), postkonceptualistinės tapybos bei tarpdisciplininio meno atstovas. Tai 6-oji personalinė K. Gaitanži paroda, kurioje eksponuojami vidutinio formato, monochromiški, daugiasluoksnės tapybos kūriniai, pastarųjų dvejų metų darbo rezultatai.

Pagrindinis paveikslų ciklo he-rojus – vokiečių filosofas Friedrichs Nietzsche ir jo populiarus teiginy „Dievas yra mires“. F. Nietzsche, vaikščiojantis Nidos pajūriu (šio faktu jo biografijoje nėra) ir konstatuojantis jūros į krantą išmestų natūralių ir kultūrinį objektų arba reiškinį mirtį.

Įvairių kultūrinį fenomenų („autorius“, „literatūros“, „tapybos“ ir t. t.) mirties konstatavimas tapo XX a. pabaigos – XXI a. pradžios intelektualine mada. Jos pirmtakas, F. Nietzsche, čia atsiduria situacijoje, kai yra priverstas konstatuoti aiškiai nebegvyv

organizmu bei kultūrinių praktikų, kurių „baigtis“ tolis gražu néra akivaizdi, mirti.

Tapybos mirtis taip pat buvo skelbiamas ne kartą. Todėl tapybos cikle – „pomirtinio pasaulio“ atmosfera (juodas ir baltas kolortas, tuščia rami pakrantė). Monochromijos estetika bei jos patosas samoningu griaunamai „pi-gaus“, „profaniško“, „antiorganisko“ vario akcentais.

Miręs filosofas konstatuoja visko, kas gyva, mirties neišvengiamumą. Si konstatacija galioja ir bet kuriai praktikai, kuri leidžia susikurti nemirtingumo iliuziją – pavyzdžiu, „nemirtingumo“ per kūrybą.

Lankytujas parodoje neišvys darbų (beje, suligiuotų pagal viršutinę kraštinę) pavadinimų – dailininkas atidarymo metu prisipažino paskutinę akimirką padėtęs, kad pavadinimai suteiktū kūriniams papildomu (nebūtinai reikalingu) prasmii, ir jų atsisakės.

K. Gaitanži tapybos darbų paroda „Konstatacija“ galerijoje „Akademija“ veiks iki lapkričio 4 d.

8 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Tautvydos Marcinkevičiūtės eilėraščių knygos „Greitaeigis Laiko liftas“ ir jos išverstus W. Shakespeare'o „Sonetų“ pristatymas. Kartu su autore dalyvaus aktorė Doloresa Kazragytė, poetas, prozininkas, kritikas Benediktas Januševičius, aktorius, režisierius, rašytojas Alvydas Šlepikas, „Naujosios Romuvos“ leidyklos vyriausiasis redaktorius, filosofas Andrius Konickis. Vakarą ves literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

12 d., pirmadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – rašytojos Juttos Noak jubiliejinis kūrybos vakaras su nauju romanu „Petitio“. Kartu su autore dalyvaus literatūros kritikė Janina Riškutė, aktorė Doloresa Kazragytė, saksofonininkas Kasparas Bagdonas.

12 d., pirmadienį, 12.15 val. Zarasų r. Antazavės Juozo Grudžio vidurinėje mokykloje (Dvaro g. 4, Antazavės k., Antazavės sen., Zarasų r.) ir 14 val. Dusetų Kazimiero Bügos

RAŠYTOJŲ KLUBAS

bibliotekoje (Vytauto g. 56, Dusetos, Zarasų r.) – renginiai iš ciklo „Salvete, juvenes“. Dalyvaus jaunieji rašytojai Marius Burokas, Tomas Taškauskas, Saulius Vasiliauskas, Birutė Grašytė. **17 val.** Zarasų r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje (Bukonto g. 20, Zarasai) – Maironio skaitymai. Dalyvaus rašytojai Marius Burokas, Tomas Taškauskas, Saulius Vasiliauskas, Birutė Grašytė.

13 d., antradienį, 17 val. Pakruojo rajono savivaldybės Juozo Paukštėlio viešojoje bibliotekoje (Vytauto Didžiojo g. 41, Pakruojis) – rašytojos Aldonas Ruseckaitės knygos „Šešėlis JMM“ / Maironio gyvenimo ir kūrybos meninių biografinių etiudų / pristatymas. Vakaras, skirtas Maironio 150-osioms gimimo metinėms paminėti. Dalyvaus knygos autorė Aldona Ruseckaitė, aktorė Olita Dautartaitė.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštu: rasytojuklubas@ava.lt.

93-iojo kūrybinio sezono lapkričio mėnesio repertuaras

3 d., šeštadienį, 15 val., 6 d., antradienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Antano Škėmos „Balta drobulė“. Drama. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 30, 40, 60 Lt.

4 d., sekmadienį, 9 d., penktadienį, 19 val. premjera! Rūtos salėje – Danielio Daniso „Gelbėkinė meilė“. Manifestacija. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

7 d., trečiadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Tuvos rokeriu „Yat-Kha“ koncertas. Trukmė – 1.30 val. Bilietu kainos – 30, 40, 60, 70, 80, 90 Lt, studentams, senjorams, neigališiemis – 20 % nuolaida.

7 d., trečiadienį, 8 d., ketvirtadienį, 18 val. premjera! Mažojoje scenoje – Juozu Tumo-Vaižganto „Žemės ar moters“. Komedia. Režisierius Tomas Erbréderis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

8 d., ketvirtadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Eugene Scribe „Priežastys ir pasekmės“. Istorinė komedija. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 30, 40, 60 Lt.

10 d., šeštadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietu kainos – 30, 40, 60 Lt.

11 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – Agnės Sunklodaitės „Kiškis pabėgėlis“. Vienos dalių muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 iki 105 metų pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė A. Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

11 d., sekmadienį, 15 val. Ilgojoje salėje – Ineses Paliulytės „Liūdnas Dievas“. Skaudi istorija visai šeimai. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

11 d., sekmadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Henriko Ibseno „Šmēklos“. Dviejų dalių drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 30, 40, 60 Lt.

13 d., antradienį, 18 val. Rūtos salėje – Timothee de Fombelle „Švyturys“. Vienos dalių monospektaklis. Režisierius Gintaras Varas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

13 d., antradienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

13 d., antradienį, 19 val. Tavernos salėje – VDU studentų tango ir modernaus šokių sintezė „Tango noveu“. Spektaklio trukmė – 1 val. Iėjimas nemokamas.

14 d., trečiadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalių komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

14 d., trečiadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Biano Frielio „Stebuklasingasis Tenesis“. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 30, 40, 60 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Kauno kamerininis teatras

4 d., sekmadienį, 18 val. Pero Lagerkvisto „Nėžaugą“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilietu kainos – 16, 20 Lt.

8 d., ketvirtadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantiu ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

9 d., penktadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

10 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezą“. Pasimatymas po dviešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilieta kainos – 28, 35 Lt.

11 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina Bilietai.lt ir Bilietai.pasaulis.

9 d., penktadienį, 19 val. Baltijos šalių rekordininkas ir Metų Mentalistas Nicholas Kin pristato psychologinių iliuzijų šou „Second Sight“. Bilieta kaina – 30 Lt.

13 d., antradienį, 19 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalias žvaigždės“. N-16. Režisierius Darius Rabašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina Bilietai.lt.

Kauno valstybinis lėlių teatras

3 d., šeštadienį, 10 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Kai krenta žvaigždė“. H. Ch. Andersen pasakų motyvais. Nuo 5 m. Režisierius Andrius Žiurašas. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

4 d., sekmadienį, 11 d., sekmadienį, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Svečiuose pas Skudurinę Onutę“. Teatralizuotas renginys. Nuo 3 m. Režisierė Elena Žekienė. Bilieta kaina – 8 Lt.

6 d., antradienį, 18 val. VšĮ „Laimingi žmonės“: Vytauto V. Landsbergio „Atėjau, pamačiau, negalėjau“. Vienos dalių absurdo komedija suaugusiems. Režisierius Vytautas V. Landsbergis. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kaina – 10 Lt. Bilietus platina Tiketa. lt ir teatra kasa.

13 d., antradienį, 18 val. Kauno ir Sankt Peterburgo kūrybinis projektas – premjera „Kelionė saulės link“. Istorija apie kelią, muziką ir cirką, apie šventę ir kasdienybę mumysis ir šalia mūsų... Nuo 9 iki 99 m. Autorius ir režisierius Borisas Konstantinovas. Dailininkas Viktoras Antonovas. Kompozitorius Denisas Šadrinas. Bilietu kainos – 15, 20, 25 Lt, moksleiviams ir studentams – 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina Bilietai.pasaulis.

11 d., sekmadienį, 14 val.

muzikinė popietė visai šeimai – Camille Saint-Saens „Žvérių karnavalas“.

VDU Muzikos akademijos kamerinis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Robertas Blaškevičius), Giedrius Gelgotas (fleita), Andrius Žiūra (klarnetas), Sonata ir Rokas Zubovai (fortepijoninis duetas). Vedėjas Julijus Grickevičius. Bilieta kaina – 10 Lt.

13 d., antradienį, 18 val. „Keturių metų laikai Buenos Airėse“. Instrumentinės muzikos grupė „Subtilu-z“: Dmitrijus Mihailovs (akordeonas), Povilas Veličis (akordeonas), Laurynas Vaikus (tenorinė birbinyčė), Vytautas Švažas (perkusija). Dalyvauja Jolanta Babaliauskienė (kanklės). Bilieta kaina – 10, 15 Lt.

14 d., trečiadienį, 18 val. Jaunieji Rusijos talentai – Aleksander Ramm (violončelė), Vitaly Vatulys (saksofonas), Marina Yakhlauskova (fortepijonas). Bilieta kainos – 20, 30, 40 Lt.

XVII tarptautinis šiuolaikinės muzikos festivalis „Iš arti“

3 d., šeštadienį, 14 val. muzikinis spektaklis visai šeimai – Zitos Bružaitės „Sofija muzikuoją“. Aktorė ir režisierė Gintarė Latvėnaitė. Klaipėdos kamerinių orkestras (meno vadovas Mindaugas Bačkus). Dirigentas Mindaugas Piečaitis. Bilieta kaina – 10 Lt.

4 d., sekmadienį, 17 val. „LT asambliažai“. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vadovas Sergej Krylov (Italija)). Džiazo atlikėjai: Petras Vyšniauskas (saksofonas), Dominykas Vyšniauskas (trimitas, trombonas), Nedė Malūnavičiūtė (vokalas, fleita), Arkadijus Goštemanas (mušamieji). Dirigentas Modestas Barkauskas. Bilieta kainos – 10, 15, 20 Lt.

6 d., antradienį, 18 val. Mažojoje salėje – ansamblis „Poing“ (Norvegija): Rolf-Erik Nystrom (saksofonai), Frode Haltli (akordeonas), Hakon Thelin (kontrabosas). Bilieta kaina – 15 Lt.

7 d., trečiadienį, 18 val. Mažojoje salėje – „Muzika-Interpretacija-Rusne“. Rusnė Mataitytė (smuikas), Eva Binderis (smuikas, Latvija), Sergejus Okruško (fortepijonas). Bilieta kaina – 10 Lt.

8 d., ketvirtadienį, 18 val. Mažojoje salėje – ansamblis „Klavir-quartett“: Akem Mercer (smuikas, Kanada), Vaida Rožinskaitė (altais, Lietuva-Vokietija), Claude Frochaux (violončelė, Italija), Rūta Rudvalytė (fortepijonas, Lietuva). Bilieta kaina – 15 Lt.

9 d., penktadienį, 18 val. „Aljansas: Lietuva – Ukraina“. Kauno styginių kvartetas: Karolina Beinartė-Palekauskienė (I smuikas), Dalia Terminaitė (II smuikas), Eglė Lapinskė (altas), Saulius Bartulis (violončelė). Styginių kvartetas „Collegium“ (Ukraina): Mikola Grinzenko (I smuikas), Taras Jaropud (II smuikas), Igor Zavgordin (altas), Yurij Pogoreckij (violončelė). Bilieta kainos – 10, 15 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rutušės a. 13) šiuo metu veikia parodos:

„Sugrįžmai“ (skirta išeivių rašytojų kultūriniam gyvenimui Vokietijoje ir Austrijoje 1944–1950 m.),

„...palieku višą mano judomam turta“ – iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių;

„Poeto kelias ir keleliais“ – Maironio memorialinių vietų fotografijos;

„Mano malda iš senelio knygutės“ – dailininkės, Maironio giminaitės Filomenos Linčiūtės-Vaitiekūnienės tapyba;

Moksleivių piešiniai pagal Jono Mačiulio-Maironio kūrybą;

Vytautui Bubiniui – 80;

Kaziui Sajai – 80;

„Tegul laikrodis eina...“ (Jonui Mikelinskui – 90);

Fotomenininko Alberto Švenčionio „Lietuvos piliaiakalnai“.

4 d., sekmadienį, 13 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – paskaita „Vėlinės ir Ilgės – tradicijos ir samoninės jų suvokimas“. Lektorius Aleksandras Žarskus. Susitikimas su VDU doktorantė Rimute Garnevičiūte „Veidrodis šiuolaikiniuose laidotuvių paprociuose“.

5 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kaltiečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiems „Kūrybos džiaugsmai“: obuolyss (grafika). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 670) 49904.

6 d., antradienį, 18 val. KTKC – mokymai jaunimui ir suaugusiems „Vakarojimai seklyčioje“: kepurės, beretės vėlimas. Veda Daiva Vainauskiene. Registracija tel. (8 679) 36715.

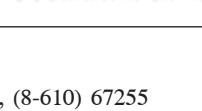
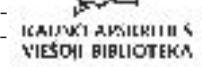
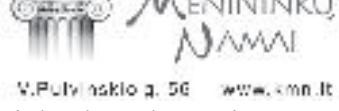
8 d., ketvirtadienį, 18 val. KTKC – tapybos mokymai suaugusiems „Prie molberto“: akvarelės liejimas ant piešinio. Veda dailininkė Gvidas Lukšas.

11 d., sekmadienį, 13 val. KTKC – paskaita „Mirties virsmas: ko mirtis nepaliečia ir ką ji sunaikina“. Lektorius Aleksandras Žarskus. Susitikimas su doc. Stasii Šimaičiūte „Apie dvi reliatyvių prigimtinės gyvybių energijos cirkuliavimo sekas mikrokosmose“.

12 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje – mokymai jaunimui ir suaugusiems „Kūrybos džiaugsmai“: atvirukas, miniatūra (grafika). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 670) 49904.

13 d., antradienį, 18 val. KTKC – mokymai jaunimui ir suaugusiems „Vakarojimai seklyčioje“: pirštinė vėlimas. Veda Daiva Vainauskiene. Registracija tel. (8 679) 36715.

14 d., trečiadienį, 15 val. KTKC – respublikinio projekto „Gimnės medis“ atidarymas. Dalyvauja parodos dalyviai, LBKS Kauno krašto bajorų draugijos nariai. Veda metodininkė Jurgita Kilikauskienė. Informacija: tel. (8 686) 685545. **18 val.** vakaronė jaunimui „Šokinis“ Veda Daugailė Braziulytė. Iėjimas nemokamas.

Rėmėjai:

Kauno karuselė

Lapkričio 8–11 d. Kaune vyks jau penktasis aktualaus džiazo festivalis „VDU jazz jungtys“. Simbolinę suaktį jis sutinka su ypač brandžia programą, kurioje bus daug talentingu šio žanro atstovų iš Lietuvos ir svetų.

Nuo 2008 m. Kaune vykstantis festivalis „VDU jazz jungtys“ – tai aktualaus džiazo platforma, kurioje eksponuojamos esminės šio muzikos žanro plėtojimosi kryptys. Pagrindines festivalio vertybės, dėmesį detalėms, garsui, kokybės reikalavimai inspiruoja užsibrežti tikslai – tapti ryškiausia improvisuojančios muzikos deklaracija ne tik Lietuvoje, bet ir Baltijos šalyse.

Jaunų ir iniciatyvių žmonių kūriamas ir palaikomas festivalis seka paskui žanrus, tad sceną suteikia retai Lietuvoje skambantiems free ir avant-garde stiliams, tuo pat

metu ieškodamas naujų muzikos pateikimo klausytojui formų.

Keturias dienas miestas taps improvizacinių džiazo muzikos sostine: čia pasirodys 40 atlikėjų iš devynių šalių, bus pristatyti devyni projektai, vyks meistriškumo kursai ir diskusijos. Be lietuvių atlikėjų ir jaunų menininkų projekty, scenoje koncertuos tokios asmenybės kaip Peteris Brotzmanas ir jo kolektyvas „Chicago Tentet“.

Jau tradiciškai festivalyje matysime saksofonininką Liudą Mociką – šiai metais garsusis džiazo atlikėjas improvizuos su danų trio „Angel“. Naujuose namuose, Kauno valstybiniame lėlių teatre, klausytojai susitiks su saksofonininkais Charlesu Gayle'u, Jefu Sardu, trimtininku Rasulu Siddiku bei išgirs jų projektus su lietuvių atlikėjais Dovydu Stalmoku ir Arkadiumi Gotesmanu.

Solinis koncertus festivalyje surengs estų gitaristas Martas Soo bei vienas žymiausių britų forte-

pijono improvizatorių Howardas Riley, kuris itin retai koncertuoja užsienyje. Penkis dešimtmiečius praleidęs tarptautinėje džiazo scene, H. Riley daugiau dėmesio pradėjo skirti solo pasirodymams. Muzikantas visuomet pabréždavo,

jog pagrindinis jo tikslas – atrasti laisvę per spontanumą. Nuo pirmojo solinio išrašo „Singleness“ (1974 m.) H. Riley jau išrogo daugiau nei 10 albumų, kuriuose banduo išgryniinti savo požiūrį į instrumentą ir jo galimybes.

Festivali užbaigs du visiškai skirtingos stilistikos pasirodymai. Pirmą kartą Lietuvoje viešintis būgnininkas Ravishas Mominas su trombonininku Ricku Parkeriu pristatys projektą „Taran“ R. Momino muzikos poveikis itin įvairus, eklektiškas, kaip ir jo pomėgis savo kūrybą nuolatos tobultinti naujais garsais ir idėjomis. R. Mominas, nors jo filosofija iš esmės remiasi indiškos muzikos tradicijomis, tikisi galiausiai susieti visas idėjas ir sukurti visiškai unikalų garsą / identitetą, kuris kartu būtų jo paties atspindys.

Paskutinis festivalio akordas patiketas festivalio senbuvui Arnui Mikalkėnui, kuris su Tomu Razmumi ir Nerijumi Ardzevičiumi surengs „Ažuolinių berželių“ premjerą. Patys projekto kūrėjai savo atliekamą muziką vadina reiškiniu ir naudoja daugybę elementų ir instrumentų tikslui pasiekti.

Festivalio programa – www.jazzjungtys.lt/

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Turime popiežių“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, lapkričio 6 d., žiūrėsime garaus italių kino režisieriaus Nanni Moretti filma „Turime popiežių“, prieštaringai sutiktą pernai Kanuose vykusiam kine festivalyje.

„Habemus Papam“ – tokia lotyniška formuluoja iš Vatikano rūmų balkono *urbi et orbi* nuskamba, kai kardinolų konklavos dalyviai išrenka naujają Katalikų Bažnyčios vadovą. Filmas prasideda popiežiaus mirtimi. Toliau – groteskiška istorija apie tai, kaip garbingiemis rinkikams po ilgų posėdžių nepavyksta surasti visiems tinkančio favorito, ir Romos popiežiumi tampa... prancūzas Melvilis (aktorius Michelis Piccoli), šokiruotas tokios likimo dovanos ir bijantis pasirodymu Šv. Petro bazilikos balkone ir tradičiškai paseikinti tikinčiųjų minia.

N. Moretti vienu metu kelia daug problemų. Jis gretina pompastišką Vatikano šventinių ritualų iškilmes su realiu gyvenimu ir teatru (persirengęs paprastais drabužiais nau-

jasis popiežius pabėga iš rezidencijos ir mažame teatrėlyje stebi spektaklį pagal Antonio Čechovo „Žuvėdrą“). Tiesa, iki ryškios satyros režisierius nepakyla ir neprilygsta savo kolegų darbams, kuriuose Vatikane egzistuojantys reglamentai, subordinacija ir santykiai su pasauliečiais dvelkia absurdą teatru (kaip Marco Ferrerio „Audienčioje“ ar Federico Fellinio „Romoje“). Užtai iš pirmų planų iškeliamą personalinės atsakomybės už didžiulę valdžią problema. Anot lenkų kritiko Tadeuszo Sobolewskio, „Naujo Šv. Tėvo drama yra Dievo apleisto žmogaus tragedija. Galų gale esmė ne Bažnyčia ir tikėjimas – N. Moretti išsitinkęs, kad religija stovi vienoje gretėje su teatru, psichoanalize, televizija ar pseudožurnalistika“. Tik vargu ar religija dabar žmonėms svarbesnė už kitus jos pakaitalus. Tai labai gerai išreikšta scenoje, kurioje tēsdamas išvyką į žemišką pasaulį naujasis popiežius pustuštėje bažnyčioje (*sic!*) klauoso pamokslo apie Dievo visagalybę, be kurios žmogus jaučiasi bejėgis lyg kūdikis.

Savaitgalis prie televizoriaus

Apie baimę, meilę ir kitus narkotikus

Gediminas JANKAUSKAS

Kai prieš keletus metus suintri-guoti žiūrovai visame pasaulyje laukė smarkiai išreklamuotos Dano Browno romano „Da Vinčio kodas“ ekranizacijos, Vatikano kardinolai paskelbė savo verdiktą – knygos neturėtų skaityti dori katalikai, nes ji késinasi sugriauti krikščionybės padėtį. Vos išgirdė šią naujieną, žmonės susuko į knygynus ieškoti uždraustos knygos. Ir, žinoma, prie kino teatru filmo premjeros dinominis nusidriekė milžiniškos eilės. Rezultatas akivaizdus – niekuo ypatingu nepasižyminti knyga tapo bestselleriu, o gana vidutinis filmas uždirbo apie 800 milijonų dolerių.

Antra kartą tokios klaidos (iš grandiozinės nemokamos reklamos) Vatikanas nepadarė. Kai ekranuose pasirodė „Angeliai ir demonai“ (ketvirtadienis, 21.00 val., LNK), Šven-

tojo sosto atstovai paskelbė, kad naujasis filmas téra „nekalta pramoga, kuri vargu ar galės pakenkti krikščionybės didybei“.

Kur kas rimtesnė danų režisierius Larso von Trierio fantastinė drama „Melancholia“ (ketvirtadienis, 21.00 val., LRT). Ji primena kinų déžutę, kurią atidarė randi kitą, ir tai kartojasi tiek kartu, iš kiek lygiu yra pasirodęs leistis filmo interpretatorius. Šis intertekstualinis žaismas prasideda jau nuo paties pavadinimo. Sekdamas vokiečių romantikų tradicijomis režisierius linkęs jį dažnai užvaldančią depresiją vadinti melancholią. Tai vienąs autorius poziciją nusakantį filmo „raktelį“. Kitas yra visai pavirišiuj, nes Melancholią čia vadinama kosminė planeta, kuri milžinišku greičiu skrieja link mūsų, ir jos susidūrimas su Žeme reikštų pasaulio pabaigą.

Istorinė drama „Hercogienė“ (penktadienis, 21.40 val., Lietuvos ryto TV) intrigavo tuo, kad jos herojė reklaminiuose tekstuose buvo vadinta XVIII a. princese Diana. „Žmo-

nii širdžių princese“ po tragiskos žūties praminta Diana Spencer ir „Hercogienė“ herojė iš tikrujų buvo giminaitės ir panašaus likimo moterys.

1774 m. birželio 6-ąją, likus vienai dienai iki septynioliktojo gimtadienio, žavi ir kilminga Georgiana Spencer ištékėjo už Devonšyro hercogo Williama Cavendisho. Po prabangių vedybų, regis, turėjo prasidėti tikra pasaka. Bet jaunamarštė gretai supratė, kad despotui sutuoktiniui ji reikalinga tik kaip gražus žaislius ir būsimo palikuonio gimdytoja.

Naujoji Devonšyro hercogienė taip pati savo epochos ižymybe. Subtilus skonis padėjo jai pelnyti „Madam imperatorienės“ titulą, o aštrus protas – garsius politikų simpatijas. Ji dirso mesti išsūkį veidmaišių aplinkai ir leidosi į ją kompromituojančius intymius santykius su perspektiviu politiku Charlesu Gray'umi, kuris po audringo bei romantisko romano pasielgė kaip saikingas konservatorius. Priešingai, žinoma, nebūtų tapę Didžiosios Britanijos premjeru.

Jausdami žemiškojo kelio pabaigą žmonės kartais patraukia ten, kur apsilankytį svajojo visą gyvenimą. Vieni keliauja į Meką, kitū į Paryžių arba Veneciją. O kriminalinės komedijos „Reikalai Briugėje“ (šeštadienis, 23.40 val., Lietuvos ryto TV) personažams galutine ašarą pakalnės stotele tapo nuostabaus grožio miestas Belgijoje.

Šiame mieste kadaise saugų prieglobstį rado iš savo šalies ištremti britų monarchai. Dabar į Briugę iš Londono priversti sprukti du samdomi žudikai.

Vykdydamas kriminalinį užsa-kymą jaunas vyrukas Réjus (aktorius Colinas Farrelas) nužudė ne tik myriop pasmerktą kunigą, bet ir atsikišnai po ranką pasipainiojusi berniuką. Nepatenkintas tokia baigtimi bosas liepė susimovusiam žudikui kurį laiką dingti iš akiračio ir atsitolėti nuo šoko ramioje užsienio aplinkoje. O kad karštakosiis neiskrėstų dar ko nors neprognozuojamo, Belgijon kartu keliauja į kriminalinį verslą Réjų atvedęs jo vyresnis kolega Kenas (aktorius Brendanas Gleesonas).

Biografinės dramos „Amelija“ (šeštadienis, 23.45 val., TV3) herojė Amelija Earhart pradėjo skraidyti lėktuvais būdama 24 metų ir svajojo pakartoti Charleso Lindbergo žygarbą. Savarankiškam skrydžiui per Atlantą narsi pilotė ryžosi 1932 m. Vėliau ji demonstravo vis kitus naujus rekordus, o 1936-aisiais užsimanė apskristi Žemės rutulį. Besibangiiant siam skrydžiui pilotei prieiškė nutūpti Papua Naujosios Gvinėjos teritorijoje. Tačiau finišo narsi pilotė nepasiekė. Ryšys su ją dingo, lėktuvu nuolaužos ir katastrofos vieta nebuvó aptiktos, todėl iki šių laikų gyvuoją kelios A. Earhart žūties versijos.

Melodramos „Meilė ir kiti narkotikai“ (sekmadienis, 22.50 val., LNK) herojus Džeimis Rendallas prekiavauja potenciją gerinančiais vaisais, o laisvalaiku nerūpestingai skraido iš vienos lovos į kitą. Jokių rimtiesnių išpareigojimų vyrukas nepripažista, užtai gabumai iškinėti paneles savo meile, o klientus – nepaprastomis jo platinamų vaistų savybėmis yra išties fenomenalūs. Visa tai padeda jam be didelio vargo pasiekti savo tikslą ir meilės reikaloose, ir versle.